

Styrelsen år 2009

Ordförande	Sture Olofsson	96 14 51
V ordförande	Hans Taremark	96 73 25
Kassör	Helene Sörensson	96 71 55
Sekreterare	Agneta Zachariasson	96 50 41
Ledamot	Gunnar Alexandersson	96 75 70
Ledamot	Claes-Göran Sörensson	96 93 38
Ledamot	Lena Knutsson	96 17 88
Suppleant	Roland Vejfors	96 76 14
Suppleant	Carl-Olof Olausson	96 62 31

Styrelsen meddelar

- **Hemsidan** - på föreningens hemsida www.oosf.se kan ni hitta namn, adress, mail, telefonnummer till styrelsen. Hör gärna av er till oss med idéer, funderingar, förslag, frågor osv.
- **Fotografier** - Har ni några fotografier som ni vill dela med er av till vår hemsida? Hör av er till Hans på adress webmaster@oosf.se . Gamla fotografier är alltid intressanta.
- **Föreningens postgironr 71 19 28 - 2**
- **Bingolotter**. Stöd föreningen genom att prenumerera på Bingolotter. När ni anmäler er som **prenumeranter** skall ni uppge att ni vill stödja Öckeröarnas Släktforskarförening.
- **Höstmöte 14 november** Västgöta-Bengtssons dotter kommer och berättar om sin far, se längre fram i tidningen.

- **Medlemsbladet med e-post istället?** Några av våra medlemmar har uttryckt önskan om att få tidningen med e-post istället. Deras önskan är nu uppfylld, är det fler som vill ha tidningen den vägen? Det sparar mycket både tid och pengar om vi kan skicka ut tidningen den vägen. Ni som känner att ni hellre vill ha den så kan väl höra av sig till agneta@oosf.se

Ordföranden har ordet

Hösten närmar sig och en ny släktforsarsäsong.

Årets stora händelse i vår förening hittills var när det stora arbetet med att fotografera Öckerö kyrkoarkivs handlingar för tiden 1895 – 1939 var klart och två DVD-skivor med fler än 5000 bilder kunde presenteras för årsmötet. Innehållet på skivorna har gjort det än lättare för alla med anor från Öckerö socken att släktforska. Försäljningen av skivorna har också gett föreningens kassa ett gott tillskott. Rolf Nilsson, Claes-Göran Sörensson och Hans Taremark har all heder av sitt arbete med projektet.

Släktforskning är numera en allt mer datoriserad hobby. Möjligheterna att forska utan att besöka landsarkiven ökar hela tiden. Arkiv Digital, Genline och SVAR gör det på olika sätt allt lättare och snabbare att finna sina anor. För den som inte vill skaffa egna abonnemang vill jag

påminna om möjligheten att använda datorerna i släktforskarrummet på Öckerö bibliotek. Hjälp i datavärldens mysterier finns alltid att få varje måndag mellan kl 17 – 19 på forskarkvällarna där under hela hösten fram till och med 7 december.

I övrigt innehåller höstprogrammet som vanligt en lördagsträff med föredrag. Denna gång har vi lyckats få hit Västgöta-Bengtssons dotter Margareta Söderström, som kommer ut till oss kl 15 den 14 november för att berätta om sin välkände far, en stor och entusiastisk folklivsforskare (se annons på annan plats i tidningen).

Tidigare i samma vecka som höstmötet är föreningen inbjuden till pensionärsorganisationen SPF för att informera om föreningen och släktforskningen som hobby.

Välkommen till en ny intressant släktforskartermin!

Sture Olofsson

Höstmöte 14 november

Sixten "Västgöta-Bengtsson" är en av Sveriges mest kända folklivsskildrare. Hans nedteckningar och inspelningar av historier från Västergötland har intresserat och roat många genom åren. Inte mindre än 300 magnetofonband och 650 grammofonskivor finns arkiverade. Han skrev också inte mindre än tjugoen böcker. Smakprov på hans inspelningar kan man hitta på Sveriges Radios webbradio. För sina stora insatser inom folklivsforskningen utnämndes Sixten Bengtsson 1994 till filosofie hedersdoktor vid Göteborgs Universitet. Han

var en god historieberättare och hans dotter Margareta har gått i hans fotspår.

Margareta Söderström (som hon heter nu) kommer ut till oss på vårt höstmöte 14 november och berättar om sin far och låter oss ta del av ett urval av hans historier. Vi ses i Hönö Missionskyrkas lokaler kl 15!

Som vanligt bjuder föreningen på kaffe och naturligtvis har vi ett lotteri med fina vinster. Vi säljer också vårt DVD-paket med mer än 5000 bilder från Öckerö kyrkoarkiv till subventionerat pris.

Välkommen – och ta gärna med dig din granne

Fridfullt årsmöte i Falköping

Släktforskarförbundets stämma hölls denna gång i Falköping mitt i en västgotabygd fylld med historiska minnen. Stadsteatern i Falköping var platsen för förbundsstämman och när sammanträdet öppnades vid middagstid lördagen 22 augusti var salen fylld till bristningsgränsen. Men snart försvann halva församlingen, som hade hamnat alldeles galet. I stället för att delta i stämman hade man tänkt sig att få lyssna till ett föredrag av historieprofessorn Dick Harrison. Han fanns emellertid en trappa ner. När salen var "rensad" från obehöriga startade förbundsstämman med ombud från mer än hälften av de anslutna föreningarna. Detta år blev stämman mycket lugn till skillnad från förra året i Malmö. Inte en enda votering och för övrigt med en mycket positiv grundton utan de hårda ord, som ibland har karakteriserat stämmorna. Det fanns skäl till detta. Förbundsstyrelsen hade arbetat förtjänstfullt och bland annat sanerat ekonomin på ett utomordentligt sätt och vänt ett hotfullt budgetläge till ett bra överskott.

Till nya i förbundsstyrelsen valdes Birger Bergenholz, Kristianstad, Anna Lövgren, Jokkmokk, och Sonja Sahlén, Örnsköldsvik. Ordföranden Barbro Stälheim sitter kvar åtminstone ett år till och förhoppningsvis längre. Alla personvalen gick för övrigt precis som valberedningen hade föreslagit och enda hotet av en sluten votering kunde skönjas vid valet av valberedning. Men ett skickligt ingripande från dagens ordförande gjorde att stämman också här fattade beslut i total enlighet.

Vid stämman behandlades nio motioner och i samtliga fall beslutade förbundsstämman i enlighet med styrelsens förslag, någon enda gång enligt ett obetydligt tilläggsförslag. Motionerna behandlade allt från en mindre ändring av stadgarna till frågan om ett bättre lagskydd för uttjänta gravstenar.

Nästa förbundsstämma kommer att äga rum i Örebro 27 – 29 augusti 2010. Att Örebro fått arrangemanget har sin grund i att det är 200 år sedan Jean Baptiste Bernadotte valdes till svensk tronföljare på en riksdag i Örebro 1810.

Sture Olofsson

Herr Pehrs Wärja

Insänt av JanYngwe Linderhav

En artikel ur tidningen

Nr 42.

Folkvännen.

Onsdagen den 20 Oktober 1875.

Kommer diverse onsdag middag. Pris: 4 mark för hft. 9 mark för halfv. 1 mark för fjärdedel år. Fåla nummer 10 penni. Annonser, efter 8 penni i raden, imottagas i Helsingfors' Dagblads kontor, Årjansberget N:o 18. Prenumerationer hos i Helsingfors & nämnda städer, i handboken & närmaste postkontor. Meddelanden och förfrågningar adresseras „Helsingfors. Folkvännens redaktion“.

Folkvännen

Det är fascinerande att hitta oväntade uppgifter som gränsar till forskandet men inte alltid tillhör det fakta man eftersträvar.

Jag fann denna artikel i tidningen Folkvännen när jag höll på att forska om salpetersjudaren Petter Elias Böcker, se Öckeröörarnas Släktforskar-förening:s tidning Nr 2 2005.

Artikeln i Folkvännen var uppdelad i tre nummer, onsdagen den 13 oktober 1875, onsdagen den 20 oktober 1875 och slutligen 27 oktober 1875.

Tidningen Folkvännen utkom varje onsdag i Helsingfors, Finland.

Man kan undra över hur en sådan artikel hamnat i en finsk tidning.

Likaså vem som har skrivit den. Författaren måste ha haft mycket stor kännedom om våra öar, förmodligen bött här. Det nämns orter som Heden, Kandalen, Röd, samt skär och personer som inte är påhittade utan är verkliga. Dock har jag inte funnit Per Abrahamsson men det är en berättelse som liknar den sägen finns om en modig man och en värja i Öckerö gamla kyrka

Detta står att läsa i Guld, gasar och sjunkna skepp sid 19:

Jakobs bratt och Öckerö gamla kyrka

"Jakob å en te bodde i Sörgård (Öckerö). En gång när Jakob va ute å fiska kom en stor örlogsmann å ville ha lots. Jakob jick ombord å lotsa, men han va full i ont å styrde ut till havs. Då måste han hoppa i å simma till land. Först till Fotö, sen te Hönö å därifrån te Öckerö. Örlogsmannen följde efter, men där vid Öckerö gömde Jakob sig vid en klippa å kasta hatten i sjön, å då trodde örlogsmannen att han va väk. Stället där Jakob gömde sig kallas Jakobs bratt.

En gång när Jakob va ute å fiska, jick han ombord på ett stort örlogsfartyg å spika fast dörren för vakt å befäl å for te Älvsborgs fästning. Man frågade honom vad han ville ha för belöning, å då bejörde han att få Öckerö skattefritt. Men då kunne inte kungen lova. Jakob hade en son som ble general, å hans värja hänger än i Öckerö gamla kyrka."

Berättat av Emanuel Torgersson, Öckerö, född 1843. DAG-arkivet.

Detta står att läsa i Guld, gasar och sjunkna skepp sid 21:

Vilket är vraket vid Bolleskären?

Enligt sägnen skall ett ryskt örlogsskepp ha förlit vid Bolleskären i början av 1800-talet. En del av de drunknade ryska sjömännen påstås ligga rösade i stora Tjällvik på Hönö. Fartyget skall ha satts på grund av Jakob från Röd som tagits upp som lots. Jakob hoppade sedan i vattnet och simmade i land vid Jakobs bratt, där han gömde sig (se sid. 19). För att lura de efterföljande ryssarna kastade han

mössan i vattnet. När ryssarna hittade mössan trodde de att han drunknat och gav därför upp sökandet. En värja som skall hänga på långhusets södra vägg i Öckerö gamla kyrka sägs ha givits Jakob som belöning för denna insats. (Marint fornminne nr 8, se s. 22.)

Källa: Bohusläns museum.

Tillbaka till artikeln i tidningen Folkvännen:

Under texten "Herr Pehrs wärja" nedan står var berättelsen kommer ifrån, "Ur" plus något som jag inte kan tolka.

Herr Pehrs wärja.

(Ur G. S. o. S. L.)

I den del af Bohuslänska skärgården, som ligger imellan Göteborg och Marstrand, finnes en mängd öar och skär, bland hwilka förstnämnda de största heta Björkö, Hönö, Öckerö, Rörö, Fotö och Grötö. Dessa äro kallade i forna tider "Eykrejjar" och senare "Ekeröarne" för den mängd af ekar, hwilka wid denna tid prydde dess fält och stränder. På ett annat ställe kwarstå wisseligen några

Jag har skrivit rent artikeln så som jag uppfattat texten, en del stycken var väldigt otydliga och svårtolkade så det finns en del frågetecken i texten.

Herr Pehrs wärja

I den del af Bohuslänska skärgården, som ligger imellan Göteborg och Marstrand, finnes en mängd öar och skär, bland hwilka förstnämnda de största heta Björkö, Hönö, Öckerö, Rörö, Fotö och Grötö. Dessa äro kallade i forntida tider "Eykrejjar" och senare "Ekeröarne" för den mängd af ekar, hwilka wid denna tid prydde dess fält och stränder. På ett annat ställe kwarstå wisseligen några få af dessa jätteträd, nu splittrade af stormen, och lutande sig mot nordost, flyende den sydwestliga winden, hwilken här är den kraftigaste.

Gamla minnen omfwarwa dessa öar såsom "Ragnus Lagabaetirs" utkorande till konung härstädes år 1257 på Öckerö, sjöslaget i Stora Kalfsund mellan hertig Erik Magnusson och norska flottan år 1309 med flere tilldragelser. Flere mindre märkwärdiga händelser hafwa äfwen passerat härstädes.

En av dessa episoder,
Må Wi nu att citera? här,
Det är en af de klenoder,
Folket på sitt ämne bär.

Fädrens ära bör ej glömmas,
Fast den ej gör någon stor,
Men dess bragder bör gömmas,
För det minne häri bor.

Sant det är, och ännu finnas
Wänner hwar från forna dar,
Hwilka tydligt funna minnas,
När herr Pehr fin wärja bar.

Det war en afton på eftersommaren år 1788. Solen kastade fine klara strålar på det af otaliga skär och öar bekransade havsbandet och målade som i lysande guld.

Utanför den förnämste fiskarens stuga på ön Öckerö gick det särdeles lifligt till, i det ungdomen på ön war samlad och af hjärtans lust dansade polskor och "engelska" efter tonerna af en fiol.

I det öppna fönstret syntes husets egare, Abraham Pettersson, af den i dessa tider så bekanta Utbultasläkten. Det war en redlig, äldre man af omkring 70 års ålder. Stormar och sjö hade wisseligen gjort hwad de kunnat för att böja den gamle fiskaren, men ännu thycktes han hålla sig rak och duktig som de trän, wharaf den ö, hwilken han bebodde, hade erhållit sitt namn.

Wid hans sida sutto några af hans grannar, och den å bordet brännwinsflaskan samt silfwerbägaren med öl uti gjorde allt imellanåt sin rund imellan de samtalande.

"Nå, det är alltså öfwerenskommet oss imellan och barna´ med, att bröllopet ska stå dess 5 oktober eller da´n efter Michaelidagen?" sade

Abraham till sin granne, Andreas Börjesson i Nordgården.

"Ja ä det så! Och det ska bli ett bröllop så I ha inte sett maken till dä i skärgården. Det säger jag och Andreas med", swarade den tilltalade, i det han böjde den stora bågaren och därur tog sig en klunk.

"Ja, ja, där komma de nu, båda två, å, inte se de just omaka ut," sade Abraham leende ut Snart därefter inträdde föremålen för deras samtal. Pehr Abrahamsson war en man af omkring 28 års ålder. Reslig och starkt bygd, war han en bild af denna skärgårdsbefolkning. Ett frimodigt och godt utseende, blå ögon och ett mörkbrunt, krusigt hår gäfwö åt hans, ehuru ej fint bildade, ansikte ett uttryck af kraft och förstånd. Wid hans sida följde Börjessons dotter, en kwinna af några och tjugo år. Med ett ganska wackert ansikte förenade hon en ståtlig wäxt, och hela hennes hållning war wida kraftigare än de öfriga flickornas. Att Anna Maria war sin faders stolthet och alla de unga karlarnas förtjusning, anse wi oss ej behöfwä nämna.

Ehuru hennes anletsdrag
Ej woro fina, fans likwäl
Ett uttryck där utaf behag
Och af en ädel själ

Då uti dessa ögons glans,
De mörka och så klara blå,
Ett älskligt uttryck stundom fans,
Men swärmande också.

Det war en kraftig nordisk bild,
Ej enbart glädje, enbart sorg,
En lugn gestalt och äfwen mild
Som sagans Ingeborg.

"må wäl, Anna," sade hennes far, har du ännu satt före Pehr något brue-gjön?" (bröllopskämt)

"Nek, far, jag har ej ens tänkt därpå, och I minnes nog, att I inte tyckte om, när Nils-Johan fick plikta för sitt---"

"Åhå, min tös! Det war en helt annan sak. Sådan galenskap, som Britta hade satt Nils för, war ingen heder för henne" afbröt fadren.

"Men jag tycker i alla fall, att den här gamla seden, att man skulle göra någon ??

**gamla seden, att man skulle göra någon man-
dat för den man har kär, inte är illa, och**

för den man har kär, inte är illa, och gamla seder ska wi inte förakta. Eller hur, far?" sade Pehr till gubben.

"Weten i hwarifrån denna seden kommer?" frågade nu Pehrs far, innan gubben Andreas hann att swara.

"Nej, det weta wi inte", hördes rundt omkring den gamle.

"Nå, då skall jag förtälja det för er. Magister Kulin i Björlanda, han talte justament oméet för mej och flera wid tinget, då jag war där för lagfarten å skifta gårdsköpet.

Jo, ser ni det war en sed här, och isynnerhet nord för, att när en gosse tyckte om en flicka, så tog han, då han wiste att hon äfwen tyckte om honom, alla fina wänner bland de ogifta med sig, och så gick han till den gården, där fästmän bodde, och där tog han henne med wäld och förde na till föräldrarnes eller någon annan anhörigs hus. Men si nu war det en hederssak, att hennes släkt och wänner skulle förhindra detta, och om det lyckades, så måste fästmannen ödmjuka sig och göra kalas. Wid dessa tillfällen togs ofta till wapen och det blef då mångens bane.

Detta har nu blifwit bortlagt, men den sedan är dock kwar, att tösen brukar begära en bål (förträfflig) gerning af sin fästeman, för att pröfwa om han är henne wärdiger. - Detta kan ju nog wara bra, men att göra som Britta, som sa åt Nils-Johan, att han skulle fara in tills sta n

och gå upp på toppen af kyrktornet och wrida tuppen trenne gånger rundt omkring, si det war då en slen wela (dumhet). Nils-Johan gjorde det nog, men fick plikta trettio daler."

"Nå, far, hwad gjorde I brue-gjön på er tid?" frågade Pehr.

"Hm, det är så länge se'n", swarade fadern undwikande.

"Det minns jag," sade gubben Andreas, "och det war en dräplig gerning, det är säkert."

"Berätta! Berätta!" ropade de alla, ej minst af ungdomen, som nu samlat sig utanför det öppna fönstret.

"Nå ja, eftersom Abraham själv inte will, så, - - tog nu fästmöns fader till ordet och fortsatte:

Det war en morgon, han och jag
Gick ner till hafwets strand,
Och stormen hwen på denna dag
Så sjön flög högt på land.
Din moder, Pehr, war också där,
Hon skulle da'n därpå
Tillsammans med sin hjärtans kär
I brudstol träda på.

Men stormen röt med dån och brak
Hwar bränning bröt sig fram,
Då syntes ett afmastadt wrak,
Som uppå hafwet sam.

Det törnar, bräckes mot ett skär,
Blott förn står kvar därpå
Men resten enbart spillror är
I tusen bitar små.

På stammen synas tvenne män,
Som hålla fast däri,
Högt över stänker bränningen
I skumhöljdt raseri.
Ej någon båt kan komma fram
Ej någon hålla sjön.
Då sad' din moder till Abraham;
Se där din "brue-gjön."

Strax sprang han ned i båten fin
Med botten refwad fock,
Tre gånger kastades han in
Den fjärde lyckas det
Den djärfwe genom hav och sjö
Sig ut till skäret ta',
Och förde sedan till wår ö
De båda männen.

"Se det war en brue-gjön som dugde", ropade
en ung fiskare utanför fönstret, då gamle
Andreas slutat. "Hurra för Abraham – Hurra
Hurra."

"Hallå gossar! Hurra kunnen I göra i dag, men i
morgon är det wäl slut med att både hurra och
dansa", yttrade nu en röst i ? och in träde
båtsmannen Bö: Ja titta ni på mig gubbar, -
men de ska jag tala om att dansken har
förklarat oss krig och det på lif och död. Jag har
fått order att inställa mig i Göteborg, i morgon
för att gå ut med. Hwad sägen I om det, I
gamle torskfångare?" tillade gubben i det han
steg fram och helsade.

"Hwad säger I, Bö! Krig med dansken också –
jag tycker att wi ha nog af det förb--- kriget
med ryssen. Det kunde gärna bli fred en gång i
landet", genmälte Abraham, "stig fram och sitt
ned, Bö, och tag ett glas med."

Omkring åtta dagar härefter gungade en
mindre fregatt, stolt utbredande sina segel för
den mer och mer aftagande aftonbrisen, strax
utanför Öckerö. Från dess gaffel swajade
Dannebrogen och tungorna å flaggan
utwisade, att det war en örlogsman.

Med oro betraktades detta fartyg af
innewånarne å de närliggande öar, hwilka,
med nyfikna blickar från klipporna följde den
fientliga fregattens alla rörelser. Wid en
fiskarstuga, kallad "Baden", och hwilken war
högt belägen, finna wi flere af öboarne
samlade, och ibland den Abraham Pehrsson,
Andreas Börjesson, Pehr och Anna Maria med
flere.

"Det lugnar allt mer och mer, så att jag tror
ingalunda, att han kan undwika "Bollskären",
isynnerhet som strömmen sätter rätt från land,
sade Abraham, betraktande fartyget.

"Åh jo far! Han går på lodet och faller af mera,
så att han fahr i lä på dem. Jag tror att han
ankrar härinne, och torde han snart sända båt i
land för att få lots. Nog kan han ligga här så
länge det är lugnt, men blåser det upp westlig
storm, strandar han här bland klipporna, det är
säkert, genmälde sonen.

"Pehr har rätt", yttrade Anna Maria.

"Se här! Nu styr han imellan "Grytan" och
"Häftebåden"? samt bärgar sina segel. Snart
får vi höra ankaret gå".

En stunds tystnad herskade nu bland den
församlade mängden. Under tiden bärgade
fregatten sina segel och snart refwade den
upp, fällde sitt ankare samt låg nu fast,
slingrande för de inrullande dyningarne. Solen
hade nu gått ned.

Det låg ett skimmer öfwer skär och öar
Kvar än en stund, men sedan det förswann,
Och dyningen den wräste fina sjöar
Mot hwarje skär, att det i fosfor brann,
Men snart alltmer hwar wåg sig lägger neder
Och natten tyst sig öfwerallt utbreder.

Den 4 Oktober kommo Anders Karlsson från Hult
och Johannes från Heden, twänne fiskare från
Hönö, häftigt instörtande i Abrahams stuga.

"Hwad står på så här häftigt?" frågade
Abraham de inträdande.

"Ack herre Gud", swarade båda med en mun,
dansken har kommit öfwer oss".

"Lugnen eder nu och tala en i sender, så att
man kan förstå hwad I menen, sade wården
och tillade: "tala om du, Johannes, så få wi
höra."

Jo, ser I, för en timme se'n kommo två stora
båtar i land på Hönö, med krigsfolk i, ifrån den
där fregatten, som ankra i sw?, och en officer
wille ha lotsar med sig. Då sa'wi att det ej fans
några lotsar, för di har öfwerfarten på Elfsborg
tagit, så att de ej skulle lotsa fienden. Då sa' di
att de wille ha fiskare som kände wägen och
kunde lotsa. Me si då sa'wi att det tordes wi
inte för nådig öfwerheten, för att det war
uppläst i kyrkan att det gällde lifwet om wi lotsa
fienden. Då bjöd han flere af oss ett hundra
daler, om wi will gå ombord. Men si wi tordes
inte. När han då inte fick någon, så sa' han: "Ja,
jag skall inte taga någon med wåld, för det har
jag inga order på, men jag skall gå ombord
och få nya order", och så gick han. Se'n kom
gamle Hans, I wet, som har warit lots, och sa till
alla pojkar och karlar, gamla och unga, som
kunna gå, skola genast gå öfwer till Öckerö,
och se'n öfwer Kalfsund till Hisingen, om det
behöfwdes, ty kvinfolk tar han inte till att lotsa. I
kan själf se, där är Rödsund, att allt manfolk,
och många kvinfolk med, komma öfwer så fort
de hinna".

"Ja, om dansken nu också finge tjugu lotsar, så
kan han icke komma ur fläcken, ty det är kav
lugnt och snart ha wi en ogenomträngande
tjocka, det såg jag från walen (en liten fluga,

eller i brist däraf en af kullersten upprest mur på högsta toppen af ön, hwar man kan stå i skydd för stormar, då man will bespeja hafwet) just nu", sade sonen Pehr, som inkommit under Johannes berättelse.

Snart war Abrahams stuga full af folk från grannön, och sist kom gamle Hans, som sade, att allt manfolk nu war öfwer sundet, samt att danska båtarne hade för andra gången varit på väg till ön, men hastigt återvändt när den starka tjockan kom från hafwet.

Den wid denna tiden hastigt uppkommande dimman eller, som sjömannen kallar den, tjockan, warade hela dagen. På aftonen började vinden att blåsa, ehuru ännu helt laber, ifrån nordwest, och tjockan snara till än aftog.

I "lillekammaren" hos Abraham Pehrsson sutto Pehr och Anna Maria. Deras samtal tycktes hafwa varit allwarligt, ty ett särdeles högtidligt uttryck war lägradt öfwer Pehrs manliga drag, och i Anna Marias ögon syntes spår af tårar. Pehr hade fattat flickans hand, och i det han trofast blickade in i hennes wackra ögon, sade han:

"Wet du, min älskade tös, om det wore möjligt, så älskade jag dig mera nu än före detta samtal. Och nu farwäl så länge: ditt "Brue-gjön" skall bli det dråpligaste som i mannaminna har skett".

Pehr aflägsnade sig nu, och Anna Maria närmade sig den hwitmålade pinnsoffan, hwarest den, knäböjande wid densamma, lutade sitt hufwud i händerna och försjönk i bön.

Wid Kandal, den sydliga udden på ön,
Som fremskjuter uti Rödsund,
Där syntes ? wålnader, stigna ur sjön,
En folkhop i aftonens stund.

De woro ej många, ty tjoget war jämnt
Och tystnad här rådde omkring,
Ej hördes en hwiskning, ej hördes ett flämt,
De stodo som liflösa ting.

På vägen från kyrkan där som det en man,
En yxa i handen han höll,
Han trädde i ringen, nu talade han,
Och snart ljöd hwart ord som där föll.

"I morgon, kan hända, är fienden här,
Och tänder hwar stuga på ön,
Hur sorgligt för alla detta dock är,
Så hjälper därför ingen bön.

Men wiljen I lyda mig nu på mitt Wis,
Med mod uti hjärta och sinn,
Wi göra fregatten i natt till wår pris
Och seglar till fästningen in."

Och sakta i dimhöljda natten nu sjöd,
En ed från hwar fiskares mund,
Att strida för hemmet, i lif och död

Ej swika en enda sekund.

Per Abrahamsson war den, som mottog sina kamraters eld. Han hade uppbådat de unga fiskarene till detta wågstycke, och han skulle anföra dem. Wid stranden nedanför låge twänne större båtar med två gossar? i hwarje. Hwar och en af de nattliga äfventyrarne hade en kort, hwass handyxa och de ? en laddad bössa.

Innan de stego i båtarne, sade Pehr: "Kom nu ihåg, att Lorentz och de fjorton som är med honom, lägga sakta till på babords sida och klättra ombord där – jag och de, som följa i min båt äntra om styrbord. Så snart wi kommit ombord, ro pojkarne i land med båtarne, och wi göra rent däck samt slänga alla luckor och nedgångar. Tag af eder stöflarne, så att alla äro i strumplästen, och nu sätt ut i – Guds namn."

Båtarne satte af, de roddes raskt ut genom sundet och höllo sig nära södra stranden af ön. Efter en liten stund, då de passerat förbi Öckerö hufwud, wände de rätt westerut, och nu roddes de med den största försiktighet, så att knappt ett ljud hördes. Hastigt syntes en mörk massa midt för båtarne: det war fregatten. Twänne af båtarne förswunno på babords sida och den tredje flöt lika tyst under akterspegeln och lade till om styrbord. Tjockan hängde ogenomtränglig öfwer hafwet. Ljudlöst syntes, likt onda andar, flere mörka gestalter klättra upp för fartygets sidor.

Då Pehr kastade sig öfwer relingen, lät han blicken flyga omkring däckets, och då han såg, att enbart sex eller sju personer af besättningen woro upp, utom hans eget folk, skyndade hans akterut och sprang djärft mot en där wandrande officer. Förwånad wände denne sig mot fiskaren, men han ej yttra ett ord förr än han, dörwad af ett slag utaf Pehrs yxskäft, tumlade omkull på däckets. I ögonblicket fattade Pehr den afdånade och kastade honom utför den aktersta trappan, samt slog igen dörrarne för tappen?. Twänne män sattes nu till wakt här och Pehr skyndade förut, hwarest något tumult hade uppstått.

Efter två minuter woro fiskarne herrar öfwer däckets och alla uppgångar spärrade. Ett par landstigningskanoner och några stora trossar kastades på luckorna, och sedan ett par stagegel woro fränkapade och surrade öfwer skyligheten, förbommades alla uppgångarne ännu bättre.

Pehr Abrahamsson skulle just tillsäga de sina att kapa ankartrossen, då hastigt den ena besynnerliga tingesten efter den andra nedföll på däckets. I början häpen, märckte han dock, snart, att det war hans egna och hans wänners skodon, som kastades ombord af de oförwägna pojkarne, hwilka återvändt längs

sidan för att titta på, då det korta owäsendet war öfwer.

"Lorents! Ropade Pehr, klart med yxorna dör förut och kapa ankarrossen! Sex man komma förut till mig!"

"Ja! Ja!" swarades förut.

"Pehr"! Ropade en af gossarna, "släpp en katt längs längs sidan, skeppsrättorna hålla på att öppna kanonportarne," och därmed kilade pojken i båten och gaf sig i wäg.

Genast sattes ett par man på hwar sida, och hwarest en kanonport öppnades, knattrade genast skott med hagel, hwilka fräste och pepo i öppningarne.

Försegel, jod och förmärssegel sattes, och snart dansade fregatten förbi "Galten", "Hönö hufwud", "Lönnbådarne" och "Hållskär", samt närmade sig allt mer och mer för den friskande nordwesten, inloppet till Göteborg. Från Pehrs äntring och till dess fregatten passerade det då kallade "Hållskärgapet", hade knappt en halftimme passerat.

?? tjockan och mörkret flög fregatten fram imellan grunden, lika säkert som om det warit ljusa dagen, ty hwar och en af de ombord warande männen hade ifrån barndomen beseglat denna farled, med hwilken de woro full förtrogna. Imellertid friskade nordwesten och bortförde dimman allt mer och mer.

Ett förfärligt owäsen hölls under däckat af de fångade danskarne, men icke mindre fördes ofwan, där de nu pådragna sjöstöflarne samt de spakar och bultar jämnt woro i gång för att komma de fångna att tro, det deras besegrare utgjorde en mångdubbelt större styrka än de i verkligheten woor. Hwar helst ett försök att komma ut gjordes af fångarne, yrde ? af ? och järnskrot ur de hårdt laddade ?bössorna. Småningom började tjockan att lätta.

Det dagas, det ljusnar allt mer och mer
Och natten och dimmorna fly
Och solen bak bergen så wänligt ler
I kanten af pur? Fly.

Snart wågorna vakna så lätta och blå
Och brisen den friskar med kraft,
Och master och rår så buktiga stå,
Knappt snabbare fart de haft.

Så luftigt går färden till fästningen ner
Och hårdt ? noter och fall,
Wid middagens tid fregatten man ser
Förtöjd wid Nya Efsborgs wall.

På eftermiddagen ilade en örlogsslup,
För så stora segel den kunde föra, från
fästningen in till Göteborg. I densamma
befunno sig kommendantens adjutant
samt Pehr Abrahamsson och några af
fiskarne. Då slupen lade till wid den
nedanför warande trappan, war gatan

där utanför öfwerfylld med folk, och en hederswakt war uppställd wid ingången. Soldaterna skyldrade och adjutanten samt Pehr gingo in i huset samt upp i wåningen. Strax efter det adjutanten blifwit anmäld, öppnades dörrarne, och han fick inträda med sin följeslagare.

Wid ett af kartor och papper öfwertäckt bord stod en person, hwilken iklädd officersuniform, med höga ridstöflar och sporrar, just avslutat ett föredrag, hwilket all de honom omgifwande personerne med största wördnad och beundran tycktes afhöra. Det war konung Gustaf den tredje. Wid han sida warseblefs engelska ministerns Elliot, preussiske ministern, kommendanten Du Rietz, flere officerare och de förnämste af borgerskapet.

Då konungen slutat, winkade han åt adjutanten att närma sig. Denne framträdde nu och öfwerlemnade knäböjande till konungen den tagna fregattens flagga, i det han med få ord omtalade det djärfwa äfventyret.

"Toi de gentilhomme!" utropade konungen wändande sig till de omkringstående; " se här ett drag af den nation, öfwer hwilken jag är stolt att wara konung." "Men", fortfor han, wändande sig till adjutanten, "är kanske den unge mannen, som står där borta, hjälten i den bragd? För honom så till oss, att Wi må kunna tacka och belöna honom, såsom han i sanning förtjent."

Adjutanten skyndade att framföra den förwånade Pehr, till hwilken han sade: "denne herren är Hans Majestät konungen."

Men Pehr stod som förstenad. Med undran och rörelse betraktade han konungen, samt utropade med förwåning: "Min Gud, ä´det möjligt! Ä´det konungen? Oh Gud wälsigne honom, det ä´ han som hållit det wackra talet, som hänger i kyrkan!"

"Ja du, det är jag, som är din konung, och nu will tacka dig för din tappra bedrift. Med löjtnants namn, heder och wärdighet kunna wi börja," sade Gustaf, i det han slog Pehr på axeln; "och denna wärja, som jag själf burit, kan du taga som ett minne af mig. Hwad dina kamrater beträffar, skola wi tala wid guvernören om deras lämpliga belöning." I det konungen löfte av sig wärjan och lade den i Pehrs hand, nickade han wänligt åt honom, samt wände sig sedan till sin omgifning,

sägande: "Och nu ut på wallarne, mine herrar."

Adjutanten fattade Pehr i armen och förde honom med sig, och ej förr än han befann sig i guvernörens matsal, hwarest han och hans kamrater rikeligen undfägnades, kunde Pehr återkomma från sin förwåning.

Att Pehr Abrahamssons återkomst till sin färdeneö liknade ett triumftåg, och att hans bröllop firades med största högtidlighet behöfwa wi ej beskrifwa. Strax efter wigseln, då Lorents åter spände den kungliga wärjan på sin wän Pehr, inträdde adjutanten från Elfsborg, åtföljd af flere konstaplar, samt öfwerlemnade till Pehr å konungens wägnar 2,000 blanka silfverspecier att utbetalas till kamraterna i äfwentyret.

Att både konungens och herr Pehrs stål dracks under hurrarop och ??skott är säkert. Den unge adjutanten nästan twingades att öfwerwara aftonen och wara med om att dansa kronan af bruden.

Herr Pehr, som han allmänt kallades, efter det han utfört sitt "dråpliga bruegjön", lefde allmänt aktad och värderad, samt när han dog efterlemnade han flere sönder, hwilkas afkomlingar ännu lefwa på dessa öar. Wid hans död upphängdes den wärja, han af konungen erhållit, i Öckerö kyrka, och hänger där än i dag.

Så gick det till och än man kan Historien höra få
Af sonen till en gammal man,
Som just war pojke då,
Och det war han, tro mina ord,
Som slängde stöflarna ombord.

Ännu när skärgårdsyngligen
I kyrkan sig beger,
-- Jag sett det själf nyligen -
Han stolt på wärjan ser
Och säger: "Blir det krig, här!
Wi skola göra som herr Pehr.

Slut

Jag tycker berättelsen är historiskt intressant, dels att den är drygt 125 år gammal, dels att den har beröring med sägnen om Jakobs bratt och hans wärja. Kan man se var artikeln ursprungligen kommer ifrån kanske man kan hitta mer information. Vad wärjan gäller borde det finnas mer att utforska.

Granskar man de här texterna så finns det också många likheter med Per Nordtman som bland annat blev löjtnant (här finns många olika uppgifter vilken grad han erhöll), bodde i Öckerö Sörgård, krigade mot danskar, var lots, övertog ett kaparebrev 1717 av konung Karl XII (i artikeln om Herr Pehrs Wärja nämns konung Gustav III) och vars far hette Jakob. Årtalen i artikeln (eftersommaren år 1788) och Per Nordtman (dog 1758) stämmer dock inte alls.

JanYngwe Linderhav

2 september 2007

Studier i släkten Utfalls/von Utfalls äldre personhistoria

JOHAN (JEAN) VON UTFALL 1681—1749
Oljemålning av G. E. Schröder

Amiralen Johan von Utfall får symbolisera släkten som den ende jag kan få fram en bild på. Han får här stå för sjöfarten som var en central del i flera släktgrenars verksamhet och som synes ett yrke, perukmakarnas, som en gren av släkten ägnade sig åt.

Utgångspunkt

Kyrkoherden i Hjærtum 1661-73 Christen Jacobsson (Oddevallensis), vilkens ättlingar kallade sig Utfall, är en stimulerande person att forska kring. De data som finns bevarade är var för sig mycket osäkra och tidskrävande att leta fram, varför tidigare genealoger inte kunnat meddela mer än ytterst rudimentära fakta om honom och hans familj. Det är främst Skarstedt som i sitt herdaminne och i sin bok Uddevalla kyrko- och skolminne säger att han kanske kom från Uddevalla, men även förmedlar muntliga uppgifter (via Oedman) om att han hade många vackra, stora barn. Han har där också nämnt några andra personer med namnet Utfall utan känt samband. Elgenstierna har en kort biografi i artikeln om Christens sonsöner som blev adlade von Utfall. Skarstedt hänvisar

också till Anreps Svenska adelns ättartavlor, men där verkar det inte finnas mer av intresse. Sven Kristiansson tar egendomligt nog inte upp någonting alls om släkten Utfall i sin bok om Uddevalla stads historia, trots att han har ett avsnitt med personhistoria om de mest kända släkterna!

Herr Christen utmärkte sig inte som präst eller person, men det faktum att hans härkomst är svår att utreda, att hans två hustrurs anor också gäckat släktforskarnas mödor, att hans barn i nämnda källor bara angetts vara två, medan man kunnat misstänka att det var fler, samt att alla ättlingarna (hittills kända och okända) saknat en samlad framställning, liksom det faktum att Christen och hans ättlingar levde under en omvälvande tid av Norges och

Sveriges historia, varav man under forskningen får intressanta tidsbilder, gör denna forskning till en utmaning.

Då jag själv härstammar från Christen Jacobsson och har gjort en grundläggande forskning om honom och hans närmaste ättlingar i originalkällor och den litteratur som nämnts ovan, men även Hollbergs bok om Flundre härad, kontaktade jag för några år sedan via nätet Boris Örnhiell, som då visade sig ha fått fram data om ett par av hans möjliga, tidigare okända, barn och gjort en förnämlig översikt över senare ättlingar. Jag har kunnat bidra med en källa som avslöjar att Christen verkligen var född i Uddevalla stad, en hittills okänd dotter, samt något om en sondotter som blev ingift i släkten Gathenhielm.

Senare hörde Boris av sig till mig angående två andra möjliga barn till kyrkoherden. Detta gjorde att jag fick idén att börja samlar fler uppgifter ur källorna för att se om det gick att få bevis för att de ovan nämnda (och eventuellt andra) var barn till honom. Boris har sedan meddelat några ytterligare data, frågor och synpunkter. Jag har använt mig av i första hand kyrkböcker (inklusive faddernotiser) på mikrokort och via nätet, register i expeditionen på Göteborgs landsarkiv, enrulleringsrullor till båtsmän, enstaka mantalslängder, kontributionsrånteriets taxeringslängd 1715 och renoverade domböcker för Inlands Torpe härad (som jag har på mikrofilm för åren 1658-1700). Av litteratur kan ytterligare nämnas boken om Göteborgs eskader och örlogsstation, Kristianssons Uddevalla stads historia, Svenungssons bok om Hjærtum, Svenskt biografiskt lexikon (SBL) och Hjalmar Börjessons biografier över örlogsflottans officerare, samt Grapes bok om postmästare i Sverige och en gammal artikel i Släkt och hävd av Olga Dahl om släkten Bäck i Uddevalla, där också något om släkten Lemmich nämns.

Genom ovannämnda forskning har jag fått fram en mängd nyttiga data. Man skulle nog kunna få en säkrare och mera fullständig bild av släkten genom domboksforskning i Flundre

härad och Uddevalla stad, liksom användning av fler källor från Göteborgs amiralitet och stad, förutom fler mantalslängder. Kanske detta låter sig göras, men det kommer i så fall att ta lång tid. Sedan jag påbörjade artikeln 2005 har jag hunnit gå igenom Göteborgs rådhusrätts domboksprotokoll och Olga Dahls gedigna sammanställning över tomtägarna i Göteborg från äldsta tid, först vänligen förmedlad genom hennes son Östen och dotter Gudrun, sedan publicerad på nätet. Bilden har därmed klarnat något. Den här föreliggande sammanställningen är dock bara en lägesrapport och får tas för vad den är, nämligen fortfarande ofullständig och bemängd med olika nya frågor (som vanligt under släktforskningens gång). Om någon läsare hittar något fel eller har något att komplettera med vill jag därför mycket gärna bli kontaktad.

Namnet Utfall anses ha bildats av Uddevalla. Anfadern skrevs enligt källorna ibland Odewallensis. Säkerligen var det när han skrevs in vid gymnasiet man använde detta för att visa varifrån han kom. Så gjorde nästan alla. Man latiniserade sin hemort. Formen Utfall kan beläggas från 1675 när sonen Jacob gifte sig i Göteborg. I fråga om förnamnet skrev man ursprungligen Christiern som brukligt i Norge och Danmark. Själv skrev han Christen (se underskriften i bilaga A). Barnen till honom har jag också kallat Christensson och Christensdotter, medan deras söner i sin tur skrivs Christian, vilket någorlunda följer namnformernas utveckling under den tid det gäller här. De två formerna användes parallellt. Källorna är inte helt konsekventa i sin stavning. Ordningen i framställningen är kanske inte helt systematisk. Det är t.ex. svårt, för att inte säga omöjligt, att ange barnens inbördes ordning. Jag har börjat med det, som jag tycker, mest intressanta från den här forskningsomgången. På några ställen gör jag utvecklingar om personer ingifta i släkten Utfall och som bedöms ha ett intresse i sammanhanget.

Med nytt tecken mot nya tider. Det ligger något självmedvetet och förhoppningsfullt över Uddevallas nya sigill av år 1622.

Christen Jacobsson (Odewallensis) och hans hustru

Christen var rektor i Kungälv 1648. Då hade han varit det en tid, eftersom det i skrivelsen (bilaga A) heter att skolan under lång tid inte varit så välskött som under hans. Det bör betyda att han varit där några år. I kopskattelängden 1645 (där alla män och kvinnor, samt barn över 15 år nämns) finns han inte med. Det kanske inte utesluter att han bodde där då, eftersom inte heller kyrkoherden nämns. Ingen av dem nämns heller i en skattelängd som jag har från 1657. Det betyder säkert att prästerskapet var skattebefriat. Han fick ett allmänt gott vitsord av företrädare för staden Kungälv. Det framkommer också att han hade fått sin utbildning i Köpenhamn. Den måste ju som vanligt ha pågått några år och avslutats strax före 1645, när han senast bör ha slagit sig ner i Kungälv. Tyvärr har jag inte hittat honom i Köpenhamns universitets matrikel, som finns publicerade. Gissningsvis var det omkring 1640 som han skrevs in där. Jag kommer med denna beräkning till samma slutsats som Skarstedt vad gäller hans sannolika födelseår; 1620. Han var förlovad när första barnet avlades (troligen sommaren) 1647, vilket också betyder att han etablerat sig en tid innan och fått lön, så att han kunde ingå giftermål. Hans föräldrar i Uddevalla lär bli svåra, för att inte säga omöjliga, att härleda, till stor del på grund av bristen på källor från den tiden. Kanske något ändå kan finnas i länsräkenskaperna.

Första hustrun, med vilken han troligen gifte sig någon gång under andra hälften av 1647 (var gift 1648 27/8, men då hade första barnet redan fötts, troligen en kort tid innan), är okänd till namnet. Skarstedt och Elgenstierna kallar henne Anna. Det är nog riktigt, då det föddes en Anna tidigt i det andra äktenskapet och bör ha varit första dottern där, samtidigt som det redan fötts en Anna i det första. Hennes härkomst har inte gått att utröna ännu, men barnens och barnbarnens namn antyder att hennes far kan ha hetat Peter eller Carl, och mor Helena, Catharina eller Anna. Men vad hjälper det? Det är nog lika svårt att klara ut detta som Christens föräldrar.

När Christen fått kunglig nåd efter sitt felsteg, lovade han troligen i sin tacksamhet mot Gud att bli präst. Han blev prästvigd 1655 29/7 till komminister i Kungälv och avlade prästeden i Oslo, varvid han skall ha skrivit på latin: "at jag detta må fullgöra, det gif du, som allt förmår, o Christe Jesu!". Han verkar ha studerat teologi redan innan han blev rektor (se ovan), men kanske behövde komplettera studierna: det tog ju sju år innan han blev prästvigd. Därför är det inte säkert att det var hans barn som avsågs med de två skolemästarens barn som begravdes 1653/54 (Kungälv)

kyrkoräkenskaper), utan efterträdarens, men det *kan* naturligtvis ha varit hans barn. Om man vill spekulera kan man ju gissa att det ändå var hans barn 1653/54, och att det var i samband med en svår förlossning (tvillingar?) som hustrun avled. Det är tills vidare ändå bara möjligt att med säkerhet identifiera två barn i detta äktenskap, vilket blev ganska kort, högst cirka 10 år. Som komminister eller kaplan i Kungälv har jag hittat Christen 1656 3/3 i fråga om krav och skulder i en bouppteckning och 1657-1658 i kyrkoräkenskaperna över löner.

När Christens första hustru dog och när han gifte om sig är ännu ej utrett. En icke angiven källa säger att han gifte om sig 1658. Det kan vara flera år för sent. Om dottern Lena var född i andra giftet som vissa fakta tyder på, måste vigseln ha skett senast 1653-54, annars skulle Lena bara ha varit cirka 14 år när hon gifte sig. Se mera i avsnittet om henne. Christen var kyrkoherde i Hjærtum åtminstone från 1661. Vid den tiden står det i Uddevallas kyrkoräkenskaper att det hade byggts ett litet hus i prästgården för kaplanen Christen Jacobsson. Kan det betyda att han först skulle tjänstgöra i Uddevalla? Han måste dock inte nödvändigtvis ha bott i detta hus när texten skrevs, utan långt tidigare.

Andra hustrun hette Elsa Lemmich. Hon kom från Lemmich-släkten i Uddevalla. Någon annan släkt med det namnet har aldrig funnits i nuvarande Västsverige, och det finns uppgifter om anknytning till Uddevalla, dels genom att maken var därifrån, dels genom faddernotiser, och dels genom barnens namn med tysk/holländsk form. Här nedan skall nu diskuteras vem Elsa kan ha varit dotter till. I och med att hon fick en son Joakim, är det lättast att sätta henne som dotter till handelsmannen, skepparen och rådmannen Joakim (Jochim) Larsson Lemmich d.ä. i Uddevalla (gammal 1660). Elsa skulle därigenom ha varit svägerska till Torger Bruhn och Per Nilsson (Sahlgren), vilket förklarar fadderförbindelser i Uddevalla mellan dessa och Utfalls-ättlingarna.

Joakim Lemmich d.ä. var först gift med en dotter till Lars Hermansson och Anna Påvelsdotter i Uddevalla. Anna hörde till uddevallasläkten Bäck. De fick en dotter som blev gift med Per Nilsson, stamfader för släkten Sahlgren, och en son Lars, vilken nått vuxen ålder 1643. Det bör vara denne som nämns som skeppare nedan. Troligen fick de då även dottern Elsa. Joakim gifte senare om sig med Boel Påvelsdotter, dotter till ridefogden i Norrviken Påvel Nilsson och hans hustru Viveca Claesdotter, dotter till borgmästaren i Uddevalla Claes/Claus Påvelsson. Joakims

andra hustru var således kusinbarn till hans första hustru.

Jag har gått igenom det som skrivits om Elsa i Torpe härads domböcker. Detta är till största delen omtalat i boken om Hjärtum, men jag ville se hur det står i originalet. Först nämns hon 1682 27/3 (nr 10) som "Ehrebohrna och dygderijka Matrona hustru Ellsa Lemmick, sahl. Pastoris Enckia i Hiertumb". År 1688 15/10 (nr 2) hade hon en tvist med klockaren om pengar (vilken slutade med förlikning). Hon kallas där "Sal. Hr. Christens efterlefwerska hustru Ellsa *Jacobssdotter*". Vid kyrkoherde Bonanders husesyn på prästgården 1694 31/5 (nr 15) kallas hon "Elssa Lemich", liksom 1699 1/6 (nr 25), när hon fick attest på att vara så fattig att hon inte kunde betala en viss skatt (riksdagsbevillningsmedel). Här har vi alltså ett delikat problem. Var Elsa dotter till en Joakim eller en Jacob? Det är möjligt att "Joakim" kunde uppfattas som "Jacob", vilket ju var ett mycket vanligare namn. Joakim uttalades dessutom inte bara som Jochim, utan som Jochum (som det ofta skrevs) eller till och med Jochom (som det fortfarande uttalas i vissa delar av Sydsverige). Men det finns en annan möjlighet.

Vid mina studier i 1600-talets Bohuslän (främst Västra Hisingen och Sotenäset, men även notering av andra intressanta personer) har jag gått igenom tull- och byfogderäkenskaper före 1658 och på flera ställen hittat personer med namnet Lemmich. En tabell över dem ser ut så här:

Jacob Lemmich, borgare med hus i Uddevalla, tull 1621-35 (hade skepp), nämnd både i tull- och byfogderäkenskaper
Johan Lemmich, ungarl i Uddevalla 1640, tull 1643
nämnd i båda källorna
Joakim Lemmich, skeppare i Uddevalla, tull 1642-49 nämnd i tullräkenskaperna
Lars Lemmich, nämnd från 1643, skeppare i Uddevalla, tull 1647-50 nämnd i båda källorna

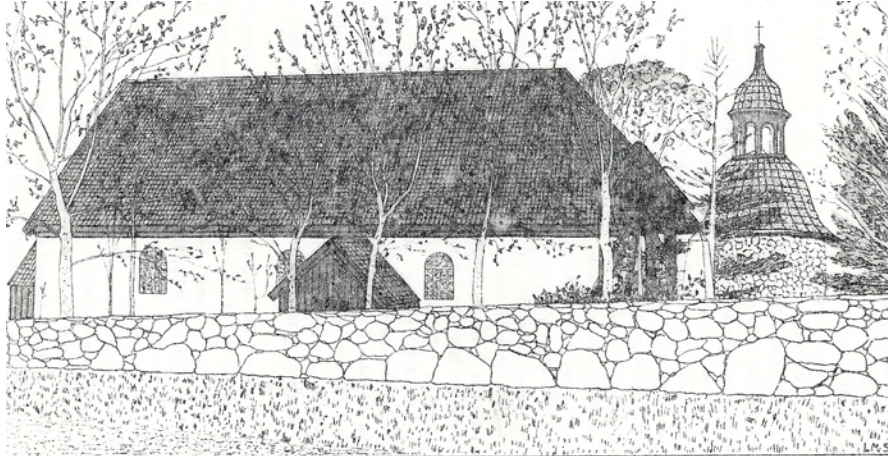
Dessa finns också med i Kristianssons bok om Uddevalla, där han har använt andra källor än jag, vilket (förekomst i olika källor) bör tala för att dessa personer verkligen funnits. Även han har emellertid en tveksamhet kring Jacob och Joakim. Det finns ingen anteckning där både Jacob och Joakim nämns samtidigt, vilket hade bevisat att det var två olika personer. Att en Jacob nämns så många gånger skulle kunna innebära att en sådan verkligen existerat jämte Joakim: det borde ju inte bli fel hur många gånger som helst. De fyra här ovan var bröder (och hade systemen Dorothea), varför Elsa kunde ha fått en son Joakim, även om hon var dotter till Jacob. Att Elsa fick en son Joakim men ingen Jacob som enligt ovan med stor sannolikhet var

död när Elsa fick sina två söner, tycker jag ändå talar för att det var Joakim hon var dotter till.

Kristiansson påstår i sin bok om Uddevalla att släkten Lemmich dog ut på manssidan 1715 i och med Joakim d.y (rådmannen i Uddevalla, Joakim Larsson Lemmich, död 1715 4/9). Där har han fel. Man kan hitta notiser om manliga medlemmar ännu 1718 och senare. Som exempel kan nämnas Claes Lemmich, gift 1716 16/5 med Greta Sahlgren och nämnd i Uddevalla till 1723 8/1. Hustrun avled 1724 22/3. Därefter flyttade han till Göteborg. År 1730 nämns han som sjöman i ett mål om förlisning tillsammans med Claes Collin. De kan ha varit kusiner. Claes Lemmich var handelsman i Göteborg och bebodde tomt 10:15. Han begravdes 1739 30/3. Änkan i hans andra gifte, Christina Liedberg, hade tidigare varit gift Ramdahl. Lars Joakimsson Lemmich gifte sig 1703 18/1 med Torborg Torgersdotter Bruhn. Han nämns till och med 1722 3/7 som fadder, men var död före 1725 10/1 ("salig"). Sonen "mons. Torger Lemmich" (född 1704 13/3) nämns som fadder 1731 och 1734, men verkar inte ha gift sig i Uddevalla. Åren 1743-45 var han matros på ostindiefararen Götheborg I. Det fanns även en handelsman Lars Lemmich som dog 1716 19/8. Så har vi Hemming Larsson Lemmich, gift 1699 27/9 med Catharina Börgesdotter Bagge. Vart han tog vägen vet jag dock inte. Mons. Abraham Lemmich dog 1723 21/4.

Elsa nämns efter makens död 1673 15/5 i Hjärtums prästgård till och med 1693 (mtl). I domboken 1699 (1/6, nr 25) sägs hon på grund av medellöshet bo hos barnen på andra sidan älven. Det kan bara betyda dottern Anna/Annika, som var gift där då. Den vuxne, men ännu ogifte, sonen Joakim hörde väl också till hennes hushåll. Änkan Elsa nämns även som fadder några gånger (1689 i Fuxerna, 1692 i Hjärtum, 1695 i Västerlanda och 1701 31/10 i Uddevalla. Denna senare gång är det sista tillfället jag noterat henne, men en annan, oangiven, källa säger att hon levde ännu 1704. Mera om Elsa bör finnas i domkapitlets arkiv omkring 1692, när hon med Peter Backes änka stred för konservering. Kanske hennes patronymikon finns där, liksom uppgifter om hennes dotterbarn (Backe) och förmyndare för dem.

Christen fick ingen son som gick prästbanan. Kanske han var ledsen för det. De tre kända sönerna deltog i stället i sjöfarten på olika sätt. Två döttrar blev dock gifta med präster. En dotter gifte sig med en skeppare, en med en länsman och en med en tullinspektör. Två vet man inte vad det blev av. Tio barn fick Christen i sina två äktenskap. De nådde en anseelig framgång i sina liv. Höjdpunkten var adlandet av Jacobs sex söner.

Hjärtums kyrka före 1900. Ritning efter gammalt foto.

Christen Jacobssons barn

Marichen

(Jag börjar med Marichen, sannolikt uttalat Maricken. Detta namn har etsat sig fast, då jag tycker det låter trevligt och gör att man blir särskilt intresserad av henne och hennes öden.)

Nämnd från Trefaldighetssöndagen 1688 (Hjartum C:1, fadder, "Mariken Christensdotter i Prästgården"). Kan ha döpts till Maria. Marichen diminutivform för Maria och av tysk eller holländskt ursprung (eg. Mariechen eller Marieke), i överensstämmelse med att modern Elsa Lemmich, som var född i Uddevalla, hade holländskt ursprung. Åtskilliga barn i Uddevalla döptes vid den här tiden till Marichen, främst i familjer med anknytning till släkten Lemmich. I övriga delar av Bohuslän var namnet ovanligt. Däremot förekom det i de trakter i Flundre härad (Upphärad sn), där en syster till Marichen var gift.

Gift 1695 7/8 i Västerlanda (Hjartum C:1, där Västerlanda vigslar är införda de åren) med styrmannen Jöns Collin (senare även kallad Jean och Joen, men mest Johan). Hon skrivs där med felaktigt patronymikon "jungfru Mariken Jacobsdotter Uthfal".

Bosatt först i Uddevalla, där man i mantalslängderna återfinner "Johan Källin" (man och hustru) 1698 i fjärde roten och 1700-1703 i andra roten. Åren 1704-1705 var han tillbaka i fjärde roten, utfattig, och 1708-1710 var han borta därifrån. I Uddevalla ännu 1706 9/1, då Johan Collin var fadder för Joakim Christensson Utfalls son Christian Jan (Rommele C:1).

Barn i Uddevalla:

- 1) Nils, död 1700, begravnen 12/11
- 2) Christen, död 1702, begravnen 19/3
- 3) Claes, född 1701 30/9
- 4) Christian, född 1704 9/8, död 1723, begravnen 17/2 (Torslanda C:1)

Familjen bosatt i Göteborg 1710 (tomt 10:16) och nämns där 1715 som skeppare Johan Collin med piga (taxeringslängd för Göteborgs och Bohus län med uppgifter inhämtade under år 1714). Även vid sonen Christians död 1723 sågs familjen (åtminstone Christian) vara bosatt i Göteborg. Sannolikt fick man en son Nicolaus efter flyttningen till Göteborg. Efter änkan betalade skepparen och löjtnanten Nicolaus (Niclas) Collin tomtöret som arvinge till Johan Collin (från och med 1735). Han var gift med Maria Brandt och nämns här till åtminstone 1744.

Johan Collin tituleras enligt ovan *styrman* vid vigseln, *sjöman* vid sonen Claes födelse 1701 (sjöman och styrman vid Christians födelse 1704) och *skeppare* från och med 1706 9/1 (som fadder i Rommele enligt ovan). En Johan Collin blev extraordinarie löjtnant vid amiralitetet 1712 12/8 (Börjesson), säkerligen denne. Skepparen Johan Collin avled i april 1717 och begravdes inne i Öckerö kyrka (C:1, där noteringen (som "NB" = nota bene) dock inte är införd förrän under hösten 1717 mellan 22 efter trefaldighet och annandag jul).

Frågor:

- 1) När och var dog Marichen?
- 2) Vem var Johan Collin?
- 3) Vad blev det av Claes?
- 4) Föddes fler barn i Göteborg?
- 5) Varför avled Johan Collin och sonen Christian på Öckerö resp. i Torslanda?

Diskussion:

- 1) Inget i register på GLA under Utfall och Collin, varken i Göteborg eller på landsbygden. Död efter 1733: betalade tomtöret 1733, men sonen 1735. Boris Örnhäll fann henne i Göteborgs Domkyrkoförsamling som begravnen 1739 9/3 ("Skeppar enkian Maricken Uttfall").
- 2) Var säkerligen av högre stånd: begravdes i Öckerö kyrka och var ingift i Utfalls-släkten. En *befallningsman Collin* var fadder 1689 i Fuxerna sn för Claes Tengman och 1692 i Rommele sn (=Magnus Collin, Vättle härad) för kyrkoherden Johannes Forselius. I Uddevalla avled sjötullsbesökaren Johan Collin 1735 19/2 (ej identisk, men möjligen släkt). Där fanns även en borgare Nils Collin i mitten av 1700-talet, sannolikt son till en landtullsbesökare Berndt Collin och utan uppenbart släktskap. Möjligen är denne Nils identisk med stensättaren Nils Collin, vilken avled 1754 22/12, 41 år gammal. Ingen Nils Collin är dock införd i födelseboken. Enligt Elgenstierna gifte sig Peter von Utfalls dotter Agneta Juliana med vice häradshövdingen Nils Collin (1714-83), men det var i Värmland. I Skarstedts herdaminne finns kyrkoherde Nils Andersson Kollinius i Tranemo (1622-87). Av hans många till namnen kända barn nämns dock ingen Johan. I Sören Skarbacks förnämliga göteborgsböcker noteras att en överstelöjtnant Balzar Johan Collin blev Lars Gathenhielms styvfader. Jag har också hittat mindre sannolika släktingar som Lars Börjesson Collin vid Göteborgs amiralitet 1712 och drängen, senare sågaren och mjölnaren, Amund Björnsson Collin, vilken gifte sig i Uddevalla 1746. Det verkar ha funnits åtskilliga personer med det namnet då, något som bekräftas i SBL. Ett mera troligt samband kan finnas med *skepparen Johan Collin*, vilken enligt Wilhelm Bergs göteborgsbiografier på GLA vann burskap 1695 4/11. Det är inte helt lätt att identifiera honom med vår Johan Collin, vilken ju först bodde i Uddevalla och dessutom inte verkar ha varit

skeppare redan 1695. I Bergs register hänvisas till III, sidan 173 för burskapet. I domboken där burskap infördes heter det: "Skepparen Johan Kollin aflade sin borgare Edh, des Cautionister hr. Jacob Uthfall och Nills Person, skall gifwa Buur penge 9 Rdr. Smt". Här finns en anknytning till släkten Utfall, och vår Johan Collin hade strax innan gift sig med Jacobs halvsyster. Var och en får dra sina slutsatser. Jag tror att det finns en stor chans att det är samma person. Tyvärr anges i burskapsnotisen inget om Johans ursprung. Något som kanske förvirrar är den notis jag nyligen hittade i Göteborgs rådhusrätt 1718 1/10. Där sägs en skeppare Collin ha fått i uppdrag att föra Cornelius Thorssons skepp Domkyrkan (frisedel 6/9) till Amsterdam. Ja, vem var det? I nuläget kan jag inte svara på det, men det var inte vår Johan! I en upphandlingslängd för Göteborg 1717 upptas nämligen "skeppar Johan Collins fattiga änka Märta Christensdotter" på tomt 10:16. Märta är en felskrivning för Marichen. På nästa sida i Bergs arbete om göteborgssläkter (III, 174) nämns en extraordinarie kaptenlöjtnant Niclas Collin vid amiralitetet, dock utan årtal. Det är särskilt intressant med en Nils Collin som far till Johan med tanke på sönerna Nils och Niclas. En jungfru Isabella Collin gifte sig i Christine kyrka 1704 30/8 med en Peter Petrsson (Dahl). F.ö. fanns också en Kajsa Collinia, som fick barn i Västerlanda 1744. Hon var gift med gästgivaren Arvid Holmström på Holm (mannens arvegods), vilken hade avlidit 1752 1/8 när bouppteckning hölls (Inlands Torpe härad). Barnen hette Märten, Hans, Niclas, Jacob och Simon. Något samband med vår Johan Collin kan inte utläsas. Under forskningens gång har jag hittat en mängd andra personer av båda könen som kallade sig Collin. Det har inte gått att se någon anknytning till vår Johan, och det är meningslöst att räkna upp dem här.

- 3) Svaret på denna och nästa fråga får sökas i källor från Göteborg och däromkring. Först går vi till Västra Hisings häradsrätt 1730. Då var Claes Collin kock på ett fartyg som förläste. Se bilaga B. I Göteborgs Christine födelseböcker 1726-74 (nätversionen) hittar man som fadder 1738-42 en kassör Collin med hustru. Troligen var det Claes. I vigselboken samma år är denne Collin dock inte med, och de han var fadder för verkar inte ha haft anknytning till släkten Utfall.

- 4) Se 3!
- 5) Vi kan se på vad som hände under kriget mellan Sverige och Danmark/Norge då. Våren 1717 förekom aktiviteter utanför Göteborg i mars och maj. Några detaljer om vad som hände meddelas dock ej i boken om Göteborgs eskader. Frågan är om Johan var på Öckerö å tjänstens vägnar eller privat. Det var ändå så att hustrun hade en halvsysterdotter på Öckerö (Anna Lisa Böcker), gift med underlöjtnanten vid amiralitetet Per Nordtman. Domböckerna för Västra Hisings härad berättar senare att Nordtmans gård plundrades av

Tordenskjöld våren 1717. Det måste ha varit under reträtten efter förlusten i Göteborg, då denne uppehöll sig i skärgården och härjade under en vecka fram till 15 maj det året, då han tröttnade och begav sig hem till Norge igen. Sonen Christians begravning i Torslanda heter: "Kristian Colin, hemma i Göteborg, 18 år 6 mån". Det är ingen tvekan om identiteten, men jag kan inte svara på frågan.

Christian

Kan ha fötts 1673 efter faderns död 15/5 och därför fått hans namn. Nämnd i Uddevalla från åtminstone 1701 i mantalslängden (andra roten), till och med 1709. *Handelsman* 1701 vid giftermålet, *sjöman* 1702 vid dottern Marias dop, *styrman* 1704 1/9 vid den bohuslänska båtsmansenrolleringen i Uddevalla (då på krejerten Emanuel) och *skeppare* från åtminstone 1709, när sonen Mattias döptes. Christian död 1713 och begravnen 23/9 (släktnamnsregister på GLA). Änkan nämns i mantalslängden från 1710 och i taxeringslängden 1715, där hon hade ett hus i tredje roten, nummer 50. Hon var ganska välbeställd med en fast förmögenhet på 430 dr Smt (men lös bara 30). År 1718 meddelas i mantalslängden att hon var "häri från". I längden för 1724 är hon tillbaka och är kvar 1729, utfattig.

Gift 1701 23/7 med Johanna Jönsdotter Nebel (Uddevalla C:1). Möjligen nämns Johanna som fader ("madame Utfall") i Uddevalla 1736 31/7 och 1738 18/1. Någon annan som skulle kallats så då är svår att tänka sig. Johanna sannolikt död i Uddevalla 1762 27/10, 83 år gammal ("hospitalslemmen Utfalls Encka", Uddevalla C:4). Man får tänka sig ett kommatecken före "Utfalls".

Barn:

- 1) Maria, född 1702 28/10, död 1703, begravnen 11/1
- 2) Christian, född 1703 eller (troligare) 1704, död 1769 17/3
- 3) Mattias, född 1709, döpt 15/9, död 1787 11/12
- 4) Elsa Maria, född 1712, döpt 6/2
- 5) Christina, född 1714, döpt 15/2, sannolikt död 1714 ("lilla son"), begravnen 25/3

Frågor:

- 1) Var Christian son till Christen Jacobsson?
- 2) Vilken typ av sjöfart bedrev han?
- 3) Vad dog han av?
- 4) Vem var hustrun Johanna Nebel?
- 5) Vad blev det av de överlevande barnen?

Diskussion:

- 1) Vi har en person av rätt stånd, ålder och geografisk tillhörighet, samt med rätt släktnamn. Vissa av barnens namn gör det också sannolikt med ett släktskap. Det finns dessutom ömsesidigt faderskap med Johan Collin och dennes hustru Marichen Christensdotter i Uddevalla. Till yttermera visso var skeppare Christian Utfall och hans hustru i Uddevalla faddrar vid Joakim Utfalls i Rommele dop av sonen Christian Jan 1706 9/1, alltså i en annan socken.
- 2) Christian var först handelsman. Sannolikt var han verksam inom kofferdisjöfarten. Det faktum att han enrollerades 1704 kan tala för att han i alla fall därifrån och till sin död 1713 deltog i krigsflottan under det då pågående långvariga kriget. Några rullor mellan 1704 och 1716 finns tyvärr inte bevarade.
- 3) Christian kan ha omkommit under tjänstgöring i flottan, men något slag i september 1713 omtalas ej i boken om Göteborgs eskader och örlogsstation. Vissa uppdrag utfördes dock uppe i Bohuslän i augusti det året.
- 4) Slakten Nebel nämns det inget om i källorna (SBL, Elgenstierna, register på GLA eller Uddevalla C:1-4). Olga Dahl

har uppgiften under tomt 7:50 att Jöns Mattsson Nebel (bl.a. nämnd i Uddevallas dombok 1688-1690) och Märta Andersdotter Bruhn i Uddevalla var far till tre döttrar, förutom Johanna. Hedvig Nebel var gift med perukmakaren Claude Souchon i Göteborg (se nedan under avsnittet om sonen Christian). Stina Nebel var gift med Jaques d'Ailly i Göteborg. Mätta Nebel och hennes man, handelsmannen Jonas Wennerquist var bosatta i Uddevalla. De fick en dotter Maria 1701, men sedan inga barn som jag noterat. Maken förekommer som fadder åtminstone till 1712 6/2. Mätta var död före 1713. Jag har också funnit en Anna Nebel, vilken 1707 10/10 (Gbg RR) berättas ha avgivit äktenskapslöfte till pommerske köpmannen Johan Zander. Hon sägs då vara styvdotter till en Lars Bakare. Denne hette Lars Ambjörnsson och dog 1717 (bouppteckning 15/8). Han var då gift med "Metta Bruhn". Hon nämns ovan som hustru till Jöns Nebel. Anna var då ytterligare en dotter till Jöns Nebel. I Göteborg skall tidigare ha funnits en Johan Nebel och en Richard Nebel (1666, resp. 1667).

- 5) *Elsa Maria* har jag inga uppgifter om. *Mattias* måste vara den guldsmed Mattias Utfall i Uddevalla, vilken i

bouppteckningen efter Christian Utfall junior 1769 nämns som dennes broder. Visserligen är inte Christian införd i födelseboken, men åldern vid dödsfallet ger ett födelseår kring 1703, vilket kan stämma, och Mattias är ju belagd som son till skepparen Christian Utfall. Mattias yrkesbana som guldsmed i Uddevalla är okänd, men han bodde där och är införd i dödboken. Han nämns också i broderns bouppteckning 1769 men ingenstans i övrigt i kyrkböckerna (t.ex. vigselboken eller faddernotiserna). Det finns en egendomlighet kring Mattias födelse, men den bör inte utgöra något hinder för släktledningen. Modern till Mattias 1709 sägs heta Johanna *Mattisdotter*. Att detta är en felskrivning framgår tydligt av övriga uppgifter i födelseboken, då modern till Christians barn både före och efter 1709 heter Jönsdotter och/eller Nebel. "Mattisdotter" är alltså en felskrivning, i och för sig förstälig genom namnet på barnet. Då namnet Mattias inte förekommer i släkten Utfall i något annat sammanhang, bör det ha kommit från släkten Nebel. Det visade sig komma från Johannas farfar enligt punkt 4 ovan.

Christians son Christian

(Denne får ett eget avsnitt på grund av att Skarstedt har honom som en okänd Utfall, och det finns så mycket att ta del av och spekulera i.)

Christian Utfall, född 1703/04, blev perukmakaremästare i Uddevalla och nämns som sådan från åtminstone 1745 15/10, då han gifte sig med änkan madame Sianto Souchon. Först trodde jag att namnet antydde ett ursprung i Indonesien och att hon kommit därifrån i samband med ostindiefarten nere i Europa. Senare hittade jag emellertid den franske perukmakaren Claude Souchon i Göteborg. Han fick burskap 1700 12/7 och blev 1702 6/3 ålderman (Dahl). Det finns mycket om honom i domböckerna. Troligen kom han till Göteborg innan han fick burskap, då han redan 1702 blev ålderman för perukmakarämbetet. År 1708 avvek ("eschapperade") han till Holland, eller egentligen Belgien, och lämnade sina två omyndiga barn oförsörjda. Han kommunicerade med RR i Göteborg och ville få tillbaka åldermanssyslan om han återvände. År 1710 kom han också från Brabant, men jag har inte fått något bevis för att han blev ålderman

igen. Han kallas fattig 1713. Souchon levde ännu 1726, men dog före 1730.

Olga Dahl omtalar att Claude Souchon (som nämnts) var gift med Hedvig Nebel. Christian junior och hans hustru Sianto skulle alltså ha varit kusiner. Hon levde ännu 1741. Enda syskonet var system Mariana Souchon, som blev gift med perukmakaren Christian Kinlock (gesäll hos modern 1730). I Uddevalla C:4 finns en anteckning i vigselboken, daterad till 1745 28/9, som rör deras giftermål: klockaren Wallenstam skickades som ombud av prosten Wahlberg till magistraten för att få dess svar, vilket erfordrades för vigselns fortskridande efter lysningen. Det gällde perukmakaren Christian Uthfall och änkan "Sianto Siuchoun", där prosten behövde magistratens godkännande av avvittningen efter hennes förre make. Hon hade redan muntligen meddelat prosten att det var klart mellan henne och sonen, men det

räckte tydligen inte. Nu gavs emellertid klartecken på detta sätt.

Uddevallas kyrkböcker avslöjar att Christian övertog både änkan och verksamheten efter förre perukmakaremästaren Johan Benedict Elfström, vilken avlidit 1743 4/3 i en ålder av 50 år. De finns inte med i Uddevallas vigselbok, men med kännedom om Siantos härkomst borde de ha vigts i någon av Göteborgs församlingar. Johan Elfström var 1717 gesäll hos blivande svärfadern Claude Souchon. Det föddes dock inte bara en son i det äktenskapet, utan hela nio barn:

- 1) Andreas Niclas, född 1723 27/10
- 2) Johannes Andreas, född 1724 14/12
- 3) Tobias, född 1727 6/8, död 1728, begravnen 7/1
- 4) Nicolaus, född 1729 11/4, död 1730, begravnen 20/11
- 5) Augustinus, född 1731 28/8, död 1731, begravnen 3/10
- 6) Abraham, född 1732 18/9
- 7) Zacharias, född 1735 6/4
- 8) Ingeborg, född 1737 21/4, död 1739, begravnen 3/6
- 9) Isach, född 1739 12/8, död 1743, begravnen 13/11

Fyra av dessa återfinns inte i dödboken 1725-45, men tre verkar ändå ha dött som små då det bara talas om en son vid moderns omgifte. Hennes namn skrivs i födelseboken genomgående Jantong. Om detta är ett franskt förnamn som förvanskats i Sverige är svårt att veta (se också ovan).

När Christian gifte sig med Sianto/Jantong, var hon för gammal för att få fler barn. När hon dog framgår inte av dödboken. Han gifte 1764 9/10 om sig i Uddevalla med jungfru Hanna Maria Seth, senare bl.a. nämnd som änka i hans bouppteckning 1769. Hon föddes 1726 13/2 i Uddevalla som dotter till auditören, senare provinsialinspektorn, Rutger Seth och hans hustru Helena von Seth. Man skulle tro att hon vid 38 års ålder inte var för gammal för att få barn, men faktum är att det inte föddes några i det giftet heller. Det behöver ju inte ha berott på Hanna Maria. Christian dog 1769 17/3, 66 år gammal. Bouppteckningen finns bevarad (1769:250). Änkan Hanna Maria Seth och brodern, guldsmeden Mattias Utfall, nämns där. Enligt vigselboken (genomgången fram till 1774) gifte Hanna Maria aldrig om sig.

En uppgift från en av de bevarade bouppteckningarna för Uddevalla, 1755:1155,

gör gällande att Christian var närmaste frände till den då avlidne borgaren Petter Hoff (där "Hååf", senare "Hoff") son Andreas, på fädernesidan. Christian Utfall och Petter Hoff var båda faddrar vid ett dop i Uddevalla 1752 27/10. Petter gifte sig 1752 3/1 med änkan Gunilla Catharina Wallstedt (tidigare gift 1735 20/6 med besökaren Johan Mellbom, skiljebrev 1751 10/4), men har inte kunnat hittas som född i Uddevalla. Vid Petters son Andreas dop 1754 26/4 var varken Christian eller hans hustru närvarande. Petter Hoff dog 1755 3/10 och skall då ha varit 44 år och 2 månader gammal. Tyvärr går det inte att hitta honom i Uddevallas födelsebok.

En intressant uppgift om släkten Hoff i Uddevalla hittade jag under sökning på nätet. Det påstås att släkten Hoff i Uddevalla tog detta namn i stället för Hasselgren efter en konkurs. En letning i Uddevallas kyrkböcker avslöjar endast en Arvid Johansson Hasselgren som 1699 2/7 gifte sig med Boel Johansdotter Bagge (hennes första gifte) och fick barn mellan 1700 och 1723, med ett glapp mellan 1701 och 1714. Enligt en uppgift dog Arvid 1723. Petter och Greta Hoff skulle kunnat ha fått plats där (Petter var ju född 1711), men frågan är varför de i så fall inte kommit med i födelseboken. Även om Petter skulle ha varit son till Arvid Hasselgren, löser det ju inte problemet med hur han hängde ihop med släkten Utfall. Två möjliga systrar Hasselgren gifte sig 1737 (jfr Elisabeth H.) och 1740 (jfr Margareta H.). Ingen av dem ser ut att ha varit dotter till Arvid. Margareta var troligen inte identisk med Greta Hoff 1738, som ju redan då var gift (om "Fr." betyder fru och inte fröken, vilket senare inte var så vanligt då). Se under Joakim nedan.

Boel ovan var dotter till Johan Nilsson Bagge och Boel Andersdotter. Denna Boel var dotter till borgmästaren i Uddevalla Anders Larsson och hans hustru Boel Påvelsdotter, som först varit gift med Joakim Lemmich d.ä. (se mera om dem nedan). Johan Nilsson Bagge valde f.ö. vid två av sina tre giften hustrur från släkten Bäck i Uddevalla.

Något som är egendomligt med namnbytet är att det inte verkar ha funnits någon mer Hoff än Petter i Uddevalla. Frågan är om påståendet är riktigt. En förklaring är att den gren som kallade sig Hoff kan ha flyttat från Uddevalla innan namnbytet.

Som fadder 1746 4/8 i Uddevalla nämns en "perukmakare Anders Utfalls hustru". Någon Anders Utfall verkar dock inte ha funnits och förekommer inte någonstans på andra ställen i källorna, varför det måste vara en felskrivning för Christian.

Helle/Helena

Enligt Hjærtum C:1 gifte sig 1686 tionde söndagen efter trefaldighet "Clauss Tengman och Helle Christensdotter". Redan 1688 25/5 (Fuxerna C:1) gifte Tengman om sig med "dygdesamma Jungfru Britta Andersdotter Gulberg". Det meddelas då att Claes inte hade något levande barn med förra hustrun. Tengmans första dotter (1689 i juni) i andra giftet blev kallad Helena, enligt tidens sed säkerligen namngiven efter den avlidna första hustrun. Helle Christensdotter står i vigselboken 1686 utan hemort, men kan på goda grunder sägas ha varit dotter till Christen Jacobsson. Se mer nedan. Hon bör ha avlidit före 1688, säkerligen 1687 (Fuxerna C:1 börjar 1688), med viss sannolikhet i samband med barnafödande. Uttrycket "inthet lefwande Barn med förra hustrun" kan tolkas som att det ändå föddes ett barn, men att detta inte överlevde födelsen eller spädbarnsåret. Claes Tengman var tullare/tullinspektör vid Lilla Edet, vilket bl.a. framgår av vigselboken 1688 ovan. Han avled 1705 16/4 klockan halv fem på morgonen och uppges då ha varit 43 år gammal. Med andra hustrun fick han sju barn:

- 1) Helena, född 1689 i juni
- 2) Catharina, född 1691 12/8
- 3) Maria, född 1693 25/10
- 4) Beata, född 1696 4/1, död 1697, begravnen 15/7
- 5) Beata, född 1698 1/5
- 6) Hans, född 1701 28/1
- 7) Johanna, född 1702 14/4.

Frågor:

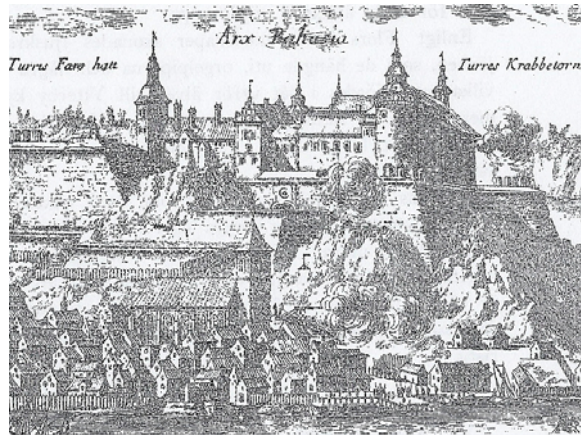
- 1) Var Helle dotter till Christen Jacobsson?
- 2) Vem var Claes Tengman?

Diskussion:

- 1) Att Helle var dotter till kyrkoherde Christen Jacobsson i Hjærtum bör vara klart av olika skäl. Det fanns visserligen en och annan Christen i Hjærtum (t.ex. Christen Olofsson i Muleröd), men de var av allmogen och någon av dem därför otänkbar som svärfader till en tullinspektör. Namnformen Helle kan vara ett smeknamn för Helena, liksom Marichen för Maria och Annika för Anna (i Jordbron). Familjen (hustru

Elsa?) hade tydligen en förkärlek för sådana. Viktigare är fadderskap: vid dottern Helenas dop 1689 hade man som faddrar bl.a. "Sal. Hr Christens änka i Hierttum" och "J. Mariken Christensdotter" (samt "herr befallningsman Collin" – utan känt släktskap, men här med en anknytning som senare möjligen resulterade i släktskap genom Marichen). Vid dopet av andra barnet 1691 var bl.a. hustru Anna i Jordbron (Upphärads sn) fadder. Hon var bevisligen dotter till Christen Jacobsson, och ett fadderskap mellan olika socknar tyder starkt på släktskap. Detta fadderskap var också ömsesidigt, då Tengman t.ex. var fadder vid dop av ett av Annas i Jordbron barn 1692. En fadder 1689 var befallningsmannen Märten Christensson på Ström. Var det också en i syskonskan? Nej, namnet tyder på härstamning från länsmanssläkten på Anfasteröd (Ljung sn), och vid en kontroll av denna, visar det sig att det fanns en ättling med det namnet under den här tiden, inspektör på de Aschebergiska godsens, till vilka Ström hörde.

- 2) Claes Tengman är okänd till härkomsten. En broder kan ha varit den "mons"(ieur) Erik Tengman som 1693 nämns som fadder vid dopet av Claes dotter Maria och 1692 tillsammans med Claes för Anna Christensdotters barn i Jordbron. Claes andra hustru, Britta Gullberg, var sannolikt syster till inspektorskan Karin Gullberg i Lilla Edet, som bar barnet till dopet för Claes 1689. Karin var säkerligen hustru till inspektören Amund Larsson Barck i Lilla Edet, vilken också nämns i faddernotiserna. Det fanns flera medlemmar av dessa två familjer där då. Amund Barck förekommer flera gånger i domböckerna för Torpe härad, då han försökte freda sitt gästgiveri från konkurrens. En son var kanske den Lars Barck som nämns i Uddevalla i början av 1700-talet.

Stadsbild av Ny-Kongelf år 1658.
(Detalj av Perelles kopparstick efter teckning
av Erik Dahlberg.)

Joakim

Uppgifter om honom finns bl.a. i Börjessons biografier över örlogsflottans officerare, där hans yrkesbana refereras. Han blev volontär vid Göteborgs amiralitet 1686 och avancerade i graderna till överlöjtnant (1700 26/3) och extraordinarie skeppskapten (1709 13/9). År 1704 27/7 tjänstgjorde Joakim på skeppet Öland. Han var placerad mellan däcken på understa laget och blev skadad ("blesserad") när ett engelskt fartyg gav en bredsida. Mer om slaget kan läsas på nätet, där Bengt Nilsson har lagt ut ett stort arbete om marinhistoria. Göteborgs rådhusrätt meddelar i sitt protokoll från 1710 17/3 att Joakim för amiralitetet skulle hämta upp båtsmän och föra dem till Karlskrona. Hans död 1710 19/9 på skeppet St. Thomas till Riga nämns i källorna, men händelsen beskrivs inte närmare.

Joakim Utfall gifte sig 1704 2/4 (lysning första gången 20/3) enligt Rommele C:1. Hustrun Britta Andersdotter var av släkten Lundgren i Upphärad och hade varit gift med kyrkoherden Johannes/Jöns Forselius i Rommele. (Utredningar om dessa släkter har gjorts samtidigt, under forskningen i släkten Utfall, men tas inte med här). Änkan kallades "fru kaptenskan" så sent som 1727 28/3 (om det var hon, vilket är sannolikt) tydande på att hon inte gifte om sig.

Joakim och Britta skall ha fått tre barn: *Christian Jan* (troligen mest kallad Christian, se nedan) föddes 1706 8/1. Ett barn föddes 1707 och döptes 27/12. Anteckningen i födelseboken är ofullständig och svårläst. Den som upprättat det sökbara och på nätet publicerade registret (Ängermark) anser att det skall vara en *dotter* som föddes då. I så fall var det Elsa Helena. En son Christoffer skall också ha fötts, men har ej kunnat beläggas i de källor jag använt (t.ex. födelseboken med faddrar för alla Elsa Helenas barn 1731-44).

Hur det gick för Christian Jan anser jag mig ha hittat i Carl von Linnés Västgöta-resa (förrättad 1746 och utgiven i dagboksform). På sidan 167 berättar han om Göteborgs hospital., "som födde 78 olyckl. personer". Linné menade att om en skruv lossnar i hjärnan, "stapplar strax förnuftet: lyckelig den som lärt tänka lika med de meste. Här sågs en Christian Utfall, vars skruv blivit förryckt på ett olyckat skepp". För att kontrollera detta gick jag in i Göteborgs hospitals kyrkböcker. Och mycket riktigt! Där nämns i dödboken 1767 6/7 (begravning 8/7): Christian Utfall, haft fribröd i 22 år, feber, 61 år, 6 mån". Fribröd var väl gratis mat, och det fick han alltså från 1745 (troligen det år han togs in). Det stämmer ju bra med att han var där när Linné hälsade på. Åldern stämmer perfekt med att det rörde sig om Christian Jan, son till Joakim Utfall. Han var tydligen sjöman; knappast sjöofficer då han inte nämns i några biografier, utan vanlig enrollerad eller kofferdist.

Dottern Elsa Helena nämns som ogift hemma åtminstone 1725 28/3-1727 28/3 (fadder, Upphärad C:1) och gifte sig 1730 i Rommele (C:2): 27/5 (lysning första gången 12/4): "korpralen Anders Forsman vid Västgöta kavalleriregemente och jungfru Elsa Lena Uthfal". Maken tituleras korpral till åtminstone 1738 6/12 (födelseboken) och blev senast 1744 19/6 (samma källa) kornett. Han var son till kyrkoherden Nils Forsman och hans hustru Hanna Forselia (dotter till kyrkoherden Johannes Forselius, nämnd ovan). Johannes Forselius var gift minst en gång innan han gifte sig med Britta Lundgren (vilket bör ha varit senast 1690, då Johannes son Jonas föddes 26/12, varvid Brittans broder Lars Anderssons hustru var fadder). Hanna var sannolikt inte dotter till Britta. Om så vore skulle hennes dotterson gift sig med hennes sondotter, alltså ett kusningifte (vilket i och för sig förekom). De olika släkterna i detta

område har jag fler uppgifter om, men det skulle föra för långt att ta med dem här.

Vid dop 1731-44 var 1731 en herr Joakim Utfall och 1738 en "välb. Fr. Greta Hoff" faddrar.

Elsa Helena dog 1775 25/11 och blev begravnen 6/12. Maken hade avlidit drygt tre år tidigare. Hon uppges ha varit 59 år gammal vid dödsfallet, men det kan inte vara riktigt; då skulle hon bara ha varit 14 år när hon gifte sig och 15 när hon fick sitt första barn. Om man ändrar detta till 69 år stämmer det bättre.

Frågor:

- 1) Vem var herr Joakim Utfall, fadder 1731 i Upphärad?
- 2) Vad blev det av sönerna?
- 3) Vem var "välb. Fr. Greta Hoff", som bar barn i Upphärad 1738?
- 4) Vem var komminister Lars Rhodin, som användes flitigt som fadder?

Diskussion:

- 1) Joakim Utfall var det väl bara en som hette; kaptenen som dog 1710. Jag misstänker att det är en felskrivning för Joakim Lundgren. I så fall var det en son till länsmannen Lars Lundgren och hans hustru Anna/Annika Christensdotter, född 1705. Kanske han upptog Utfalls-namnet i stället för Lundgren? Vid dopet var en jfr Eva Lundgren också fadder. Det måste ha varit en dotter till ryttmästaren Olle Lundgren (broder till Lars ovan) och

född 1714. F.ö. finns inget i de här använda källorna som säger att det funnits två Olle Lundgren, varför man nog får sammanföra alla uppgifter om Olof Lundgren till en person. Man får därvid fram hans militära karriär och barnaskara.

- 2) Både Christian Jan och Christoffer skall ha nämnts 1725 och Christoffer dessutom 1733. Frågan är i vilken källa, och om det där står något om hemorten. Kanske "Joakim Utfall" ovan är en felskrivning för någon av dem?
- 3) Greta Hoff's släktnamn leder tankarna till den tidigare (under Christian d.y.) nämnde borgaren Petter Hååf/Hoff i Uddevalla, död 1755, vilken var nära släkt med perukmakaren Christian Utfall. Detta kan vara intressant att utreda vidare.
- 4) Lars Rhodin står först av mansfaddrarna vid dopet 1731 26/3. Även vid flera av de övriga barnens dop var han fadder. Troligen var han dock inte släkt. Den som kan komma i fråga är Lars Persson Rhodin, komminister i Rommele 1731 och kyrkoherde i Bokenäs 1744. Han var son till Petrus Nicolai, komminister i Vänersborg, och hans hustru (tillika syssling) Maria Frigell. Detta leder ju inte till något. Denna släkt hade förbindelser med släkten Lachonius och Gathenhielm, men inte förrän långt efter det här undersökta fadderskapet.

Inger och Dorotea

Som fadder i november 1690 för trumpetaren Jacob Jörgensson i Intagan, Hjærtum sn (C:1) nämns bl.a. "Inger och Dorotea Christensdöttrar i Prästgården". Vilka var det? Namnet Dorotea tillsammans med patronymikon och hemorten tyder på att det inte kan röra sig om någon annan än en dotter till kyrkoherde Christen Jacobsson. Enligt skrivningen i födelseboken blir därmed även Inger en dotter. Kanske var de tvillingar. Ingen av dem nämns sedan med säkerhet i här använda källor, möjligen Inger.

Att namnet Dorotea skulle antyda släktskap grundar jag på dess förekomst i släkten Lemmich och dess ringa förekomst i andra släkter. Lars Lemmich d.ä. i Uddevalla hade en dotter Dorotea, gift med borgmästaren i Uddevalla Johan Lambrechtsson och död 1660. Hon bör ha varit faster till Elsa Lemmich.

Att ingen av dessa två Christensdöttrar nämns sedan kan tyda på olika saker. De kan ju ha flyttat med modern Elsa, som (vad gäller bostadsort) försvann bortom släktforskarnas horisont efter flyttningen från prästgården i Hjærtum. Jag har Elsa sist som fadder i Uddevalla 1701 31/10, medan Boris Örnhäll har en uppgift om att hon nämns till och med 1704. I så fall använde systrarna inte namnet Utfall. Annars borde de ha funnits med i något av alla släktnamnsregister som finns upprättade. Kanske de dog unga, utan att ha kommit med i dödboken? Kan de ha flyttat utomlands (t.ex. till någon släkting i Holland)? Kan det finnas något i domböckerna?

En förklaring till systrarnas försvinnande kan vara att det rörde sig om en felskrivning av deras patronymikon. Visserligen var de ganska

jämngamla med Marichen och Helle, men de bodde ju i prästgården där även Peter Backes familj bodde. Denne lär ha haft fem barn med Lena Christensdotter, som kan ha varit dotter till Christen Jacobssons andra hustru Elsa Lemmich. Minst en dotter fanns (det äldsta barnet), förutom sonen Claudius (Claes). Men hypotesen om en felskrivning är nog för vag för att gå vidare med. Angående Peter Backes och Helenas barn se nedan.

En enda Inger Christensdotter har jag hittat under mitt sökande i här använda källor: jag sökte efter ett samband mellan personer i Forshälla och släkten Tengman i Lilla Edet, vilket jag kom ihåg att jag funnit för många år sedan. Det visade sig dock röra en senare del av 1700-talet och var inte av intresse för den här utredningen. Av en tillfällighet hittade jag i detta material en anteckning jag gjort: i Grinneröd gifte sig 1692 10/1 "köpmannen i

Uddevalla Päske Pedersson och jfr Inger Christensdotter". Vid kontroll med Uddevallas kyrkböcker framkom att det rörde sig om Päske Persson Bagge, vilken senare, 1698 i januari, gifte sig med Anna Persdotter Sahlgren. Att det var han framgick av hans ovanliga namn och att första dottern i det giftet kom att kallas Inger. De vigdes av en herr Christen Persson i Grinneröd. Han var komminister i Grinneröd (=Forshälla pastorat) från 1671 efter att ha varit rektor i Uddevalla i tio år. Herdaminnet är otydligt i fråga om hur länge han tjänstgjorde, men genom uppgiften ovan kan vi säga att han gjorde det till åtminstone 1698. Kanske Inger var dotter till honom, och att detta inte har något med släkten Utfall att göra, men namnet Inger Christensdotter var så pass ovanligt, och hennes stånd ("jfr") och orten Grinneröd nära Hjärtum och Uddevalla gör att det ändå inte är uteslutet att det rör sig om Inger i Hjärtum.

Lena/Helena

Se också ovan under Inger och Dorotea! Jag har funnit uppgifter som kompletterar det som tidigare redogjorts för.

Lena skulle åldersmässigt ha kunnat vara dotter till endera av Christen Jacobssons två hustrur. Hon dog 1688 efter att ha fött fem (troligen dock sex – se nedan) barn. Hon bör då ha gift sig minst cirka tio år tidigare. Maken Peter Backe kom till Hjärtum 1670 och blev kyrkoherde 1673. Detta och tidens sed med konservering av prästänkor kan betyda att han just 1673 gifte sig med dottern, så att dennas mor och syskon kunde få bo kvar tills vidare. Att sonen Claes föddes 1675 stämmer bra med giftermål omkring 1673. Om paret gifte sig 1673, skulle det mera tyda på att Lena var dotter till Christens första hustru. Annars skulle hon blott varit högst 15 år vid vigseln. Detta under förutsättning att Christen och Elsa gifte sig 1658, vilket påstått i en oangiven källa. Å andra sidan har vi det faktum att Peter Backe kallade Elsa svärmor. Om det betyder detta ordagrant var Lena dotter till Elsa Lemmich, men "svärmor" kunde också betyda styvsvärmor, något det finns exempel på i flera släkter vid den tiden. Men så har vi detta med sonen Claes. Det skulle stämma med Elsa Lemmich, då namnet förekom i denna släkt, bl.a. genom Claes Lemmich i Uddevalla (gift 1716), sannolikt kusinbarn till Elsa, och Marichen Christensdotters son Claes, född 1701 i Uddevalla. Namnet Claes kan ha kommit från den i släkten Lemmich tidigt ingifta släkten Bäck i Uddevalla.

Lena Christensdotter dog 1688. Denna händelse finns med i dödboken, där vi får veta

att det var den 13 söndagen efter trefaldighet hon begravdes (=9/9). Texten är svårtydd, men så pass går ändå att utläsa som att hon dog i samband med en svår förlossning, och att hennes dödfödda foster begravdes samtidigt. Troligen dog hon och barnet strax före 31/8, då ett kläde uthyrdes från Uddevalla kyrka till Hjärtums prästgård (kyrkoräkenskaperna), kanhända till begravningen (Skarstedt).

Peter Backe dog 1692, enligt herdaminnet 24/2. Någonstans heter det att han dog på en söndag. I så fall var det begravning 24/2 som var en onsdag. Han kan då ha avlidit 21/2 (eller möjligen 14/2). Någon anteckning i dödboken finns inte.

Angående barn: äldsta barnet skall enligt boken om Hjärtum ha varit en dotter. I detta Peters första gifte skall han ha haft fem barn, och i det andra giftet fyra. Jag tror dock att de fyra var Margaretas i hennes första gifte, åtminstone en av dem. Se nedan. I domboken 1695 (28/5, nr 10) omtalas en räkning på nådårets inkomster mellan Margareta Samuelsdotter och hennes styvbarn. Den var underskriven av "2.ne hennes styvsöner". En av dem kan ha varit Claes, som präst ofta kallad Claudius Backe. Claudius började sina studier i Göteborgs gymnasium, där jag funnit honom i matrikeln för 1692. Han skall ha avlidit 1739. Kanske finns en bouppteckning bevarad, där det även finns uppgifter om något syskon? Han

fick barn åtminstone 1708 och 1719, där det skulle kunna finnas faddrar. Claudius var verksam i Enslöv i Halland, varför data borde vara att söka där. Tyvärr gav detta inget. En tänkbar dotter till Peter och Lena var den "Karj i Prästeg." som tillika med "Margareta Hr. Peters i Prästgården" var fadder i Hjærtum 1690, fjärde söndagen efter påsk.

För att hitta fler barn, får man nog gå till domböckerna efter 1700, eller (och kanske framförallt) till domkapitlets arkiv. I hjärtumboken hänvisas nämligen till skrivelser som gått dit i samband med tillsättningen av präst efter Peter Backe och konservering av de båda prästänkorna. Den ena skrивelsen skall ha undertecknats av Peters änka och barn, och i den andra nämns en förmyndare (utan namn i boken). Några förmynderskapsprotokoll är tyvärr inte bevarade i domboken före år 1700 som de brukar vara senare i tiden.

Sökningar under namnet Backe generellt eller under Petersson/dotter (Persson/dotter) i Hjærtum och Västerlanda har inte resulterat i något med säkert samband till släkten Utfall. I Uddevalla nämns dock en bagaremästare Hans Backe, död 1762 6/9, 50 år gammal, vilken är klart intressant. Om det är denna släkt är inte säkert, men namnet Backe är mycket ovanligt i källorna. Jag har inte hittat det någon gång i Hjærtums eller Uddevallas originalkällor, förutom hos den ovan nämnde Hans Backe. Dessutom finns ett intressant samband med släkten Utfall i och med att perukmakaremästaren Christian Utfall eller hans hustru var fadder vid tre av fem av Hans Backes barndop. De olika yrkesmännen i Uddevalla verkar i viss utsträckning ha stått fadder för varandras barn, men här rör det sig om olika yrken och återkommande fadderskap, vilket nog står för ett släktskap: Hans skulle i så fall vara sonson till Lena Christensdotter, och perukmakaren son till Lenas bror, så att Hans var kusinbarn till Christian Utfall junior.

En utläggning om Hans Backe:

Han gifte sig 1745 1/1 med änkan Helena Sandberg. Hon var änka efter bagaremästaren Hans Rosendahl i Uddevalla, död 1742 18/4, blott 24 år gammal. På så sätt ärvde Hans både änkan och verksamheten. Hans Rosendahl kan ha varit son till besökaren (tullaren), senare fältkronobagaregesällen, Jöns/Jonas Rosendahl och hans hustru Malin Larsdotter (gifta 1714 4/7) och född 1718 19/6, även om det då står Lars i födelseboken: år 1720 föddes också en son Lars. Åldern vid dödsfallet stämmer ju bra med 1718. Hans Rosendahl och Helena Sandberg har inte återfunnits i vigselboken, men var gifta senast 1741, eftersom (ende) sonen Johannes föddes 1741 2/12. Helenas ursprung är obekant, men hon kan ha varit syster till den piga Greta

Olofsdotter Sandberg som stod fadder vid ett dop i Uddevalla 1741.

I giftet mellan Hans Backe och Helena Sandberg föddes fem barn:

- 1) Jonas, född 1746 6/1
- 2) Olof, född 1750 27/2, död 1751 27/1 ("Olaus")
- 3) Andreas, född 1751 8/12, död 1752 5/2
- 4) Anna Christina, född 1752 3/12
- 5) Andreas, född 1756 8/4, död 1756 7/6

Den intressantaste personen med namnet Backe under den här tiden är dock skepparen och kaparen Jacob Backe. Han nämns 1704 9/9 vid enrolleringen i Göteborg och förde då skutan St. Andreas. År 1711 förde han Christian Gathes kaparfartyg La Revanche (där även Lars Böcker, se under Anna I, var med), och 1712 16/8 blev han extraordinarie underlöjtnant vid amiralitetet. Under ett sjöäventyr utanför Norges kust blev Jacob skadad ("bleserad"). År 1713 22/9 inlämnade en norsk fältskär en räkning för behandlingen till Göteborgs rådhusrätt. Jacob Backe återfinns dessutom 1715 i Göteborgs taxeringslängd (tidigare refererad här). I Göteborgs rådhusrätts protokoll framgår med önskvärd tydlighet att Jacob var bror till Claudius Backe och således son till Peter och Lena. År 1698 7/4 omtalas i RR att Jacob *Pettersson* Backe seglade på en galliot. Och 1705 28/8 tvistade Jacobs hustru i hans frånvaro på havet med sin *svåger Claudius Backe*.

Jacob var gift med Ingeborg Böcker. Hon var inte vad jag kunnat finna av samma släkt som kyrkoherden i Torlanda, Per Böcker (se Anna I), utan av någon av göteborgssläkten Böcker som omtalas i litteraturen. Jacob Backe levde 1716 20/2, men var död 1716 23/7 (Gbg RR). I hans bouppteckning 1719 17/9 nämns de tre barnens namn; Lena, Anna och Petter. En Arvid Jansson blev förmyndare för dem och kan ha varit en släkting till Jacob. Jacob hade svårt att försörja barnen. År 1713 19/10 sökte man skattelindring. Då sägs Jacob ha någon sjukdom och tillstötande ålderdom. Om man utgår från Claudius födelseår, kan det betyda att Jacob var äldre, men det kan bara ha varit 2-3 år äldre. Man kunde tydligen kallas gammal redan vid 40 års ålder vid den tiden. Dottern Helena Backe föddes 1712 och dog 1762 19/3 (Dahl). Om hon fick några barn är oklart. Sonen Petter Backe var mycket äldre än Helena. Om han är identisk med den Petter Backe som nämns som underofficer 1715 nedan, måste han ha varit född före 1700. Han var styrman i början av 1720-talet, när han övertog gården efter modern (tomt 8:35 och 8:38). Han hade tre barn (Olof, Cornelia och Petter) enligt bouppteckningen 1725 27/7. Vad det blev av Anna vet jag inte.

Lika intressant är Christian Backe. Att denne också var en broder bevisas av en anteckning 1698 31/3. Där får vi hans bördsbrev när han som f.d. betjänt hos handelsmannen, redaren och skepparen Jacob Jörgensson ärnade sig till Frankrike för att idka handel. Det står att han var född 1675 19/7 som son till "Pehr Bake och Helena Uthfall". Han kom tillbaka i en hast efter bara ett år för att hjälpa Jacob Jörgensson som hade kommit på obestånd. Jacob sägs ha haft olycklig handel och ett olyckligt äktenskap. Han blev arresterad i Stockholm (RR 1699 13/3), men rymde strax (RR 23/4). Christian Backe var i Jacob Jörgenssons tjänst redan 1696. Han var ute på sjön i oktober det året med dennes skepp Delphin som förläste vid Skagen (Gbg RR 1697 11/1). Christian nämns i Gbg RR protokoll senast 1699 13/7. Om det var han som avsågs med Christian Petterson, vilken avgav sin borgared 1699 19/10 är oklart.

Det är inte helt lätt att räkna ut åldersordningen. I herdaminnet heter det att Claudius var född 1675. Samma årtal får vi för Christian. Uppgiften i domboken sätter jag större tilltro till än herdaminnet, men de kan ju ha varit tvillingar. Av de omnämmanden i källorna som finns, ser det ut som om Jacob var äldre än Christian.

En syster kan ha varit Liskan Backe, fadder 1706 10/5 vid Göteborgs garnison för fältväbelen Anders Hultbergs och hans hustrus Johanna Collinia son Peter. De gifte sig 1695 5/5, men inget sägs om hemort. Även en Maja Utfall var fadder då. Vi har alltså här vid samma tillfälle tre släktnamn av intresse för den här utredningen. Liskan Backe kan ha fått namnet Elisabet, kanske Anna Elisabet, vid dopet. Den sannolika åldern när hon var fadder gör att man starkt kan misstänka att hon var dotter till Peter och Lena, kanske den äldsta som nämns ovan utan namn. Johanna Collinia skulle kunna ha varit en syster till Johan Collin. Vem Maja Utfall var kan sägas med stor säkerhet. Jacob Utfall fick en dotter Maria 1683. Hon dog året efter. Men 1688 16/5 fick han en Maria som överlevde och 1712 9/9 blev gift med ryttmästare Christoph Ehrlich. Denna Maria/Maja måste det vara, alltså möjlig kusin till Liskan Backe.

I Göteborg fanns vid samma tid även båtsmannen Anders Backe. Han nämns 1704 som befaren och blev enrollerad. Timmermannen och masthuggaren Olof Backe nämns 1706 18/2 när han sökte burskap. År 1717 9/11 hölls bouppteckning efter hans hustru. De skulle ha kunnat vara söner till Peter Andersson Backe, men namnen Anders och Olof var ju så vanliga då, och Backe borde vara vanligt med tanke på att så många orter heter Backa. Under forskningens gång har jag hittat en

annan Backe. Amiralitetsunderofficeren Petter Backe nämns i Gbg RR 1715 6/4. Han kunde ha varit son till Peter och andra hustrun och döpts när fadern avlidit 1692. Modern skulle då ha varit ganska gammal, men det är inte helt omöjligt med tanke på barnafödande. Alternativet är att han var son till Jacob, vilken bevisligen hade en son med det namnet (se ovan). I så fall styrker även det att Jacob var äldst av Peter Backes söner.

Peter Backes andra hustru Margareta Samuelsdotter Hoffnagel var säkerligen gift en gång innan. Maken bör ha haft släktnamnet Steen. I detta gifte föddes dottern Helena. I Västerlanda dödbok hittar vi nämligen uppgiften att 1729 7/9 en jfr Helena Hoffnagel Steen begravdes och vid dödsfallet var 52 år gammal. Hemorten var Kyrkeby annex. I detta annex (som enligt domböckerna och boken om Hjærtum användes för prästankor) bodde även Margareta Hoffnagel. Hon dog enligt samma källa 1729 och begravdes 22/6 (alltså blott två veckor före dottern), samt blev 85 år gammal.

En snabbtitt i mantalslängderna ger vid handen att både Elsa Lemmich och Margareta Hoffnagel var skrivna i Hjærtums prästgård 1693. Denna är införd sist under Västerlanda sn. Åren 1694-95 nämns bara hustru Margareta, och 1696 återfinns hon i Kyrkeby (sannolikt annexgården) med dotter (Helena ovan eller en styvdotter, t.ex. Karin ovan, fadder 1690). I taxeringslängden 1715 står en Per för Kyrkeby annexgård (1/8 krono). Därefter har de inte följts. I Annexhemmanet/Kyrkeby annex fanns senare en Catrina Pedersdotter, död 1737 15/5, 3 år gammal, och en Anna Pedersdotter, död 1737 25/9, 6 år gammal. De var dock barn till en Peder Svensson Långa och hans hustru Ingeborg Andersdotter, med oklart amband, om ens något. De gifte sig 1719 och sades då bo i Kyrkeby annexgård. Troligen är det denne Per som nämns vid taxeringen 1715.

Om inte Margaretas ålder var överdriven, bör hon nästan inte kunnat ha fått några barn med Peter Backe, vilket hjärtumboken dock påstår. Hon var cirka 45 år vid giftermålet. Detta bör ha ägt rum tidigast 1689. Första barnet bör då ha fötts 1690. Det måste (särskilt i hennes ålder) ha varit svårt att hinna få fyra barn tills Peter dog i början av 1692. När det anges att hon hade fyra barn, bör det därför ha varit med den förre maken, möjligen dock ett med Peter. Namnet Steen har eftersökts. I Västerlanda fanns en Lars Larsson Steen, vilken dog 1717 24/11, 8 år gammal, och en huskvinna Elin Andersdotter Steena, vilken dog 1715. Dock verkar det ha funnits en ort som hette Steena, vilken kanske avses i de här fallen. Kanske Steen levde i Norge, då det heter att Margareta kom därifrån.

Anna I

Kyrkoherden i Torslanda och Öckerö 1691-1709
Per Larsson Böcker var gift med en Anna Christensdotter, vilket framkommer ett flertal gånger 1694 4/11-1708 22/1 (när hon var bärerska) i faddernotiser i Torslanda C:1. Hon står ibland med och ibland utan hemorten Noleröd, där prästen bodde, och ibland som "Anna, herr Pers", "min hustru Anna" eller "prästhustrun Anna i Noleröd". Personerna hon bar barn för varierade och var ofta utan släktanknytning. Någon Christen som skulle ha kunnat vara far till Anna har aldrig funnits i Torslanda (liksom inte heller i Öckerö eller Björlanda), där jag har gått igenom alla källor från äldsta tid till långt in på 1700-talet.

Varifrån kom då Anna? Maken Per Larsson Böcker var först komminister i Kungälv 1679-91. Det har visat sig att han var son till tunnbindaremästaren Lars Olofsson Böcker och hans hustru Johanna Hansdotter där. Före Pers tid som präst i Kungälv fanns ju Christen Jacobsson, vilken blev stamfader för släkten Utfall. Att han efter cirka 15 år i Kungälv kom till det närbelägna Hjærtum hindrar inte att han kan ha upprätthållit förbindelsen med kungälvabor. Det var ju också vanligt att man gifte sig inom sitt stånd och yrke och hade ögonen på lämpliga giften, ibland ganska långt från där man bodde. Detta är bara en liten pusselbit och ett svagt indicium för samband, men det finns mera av större värde. Främst har vi kontakten mellan släkten Utfall och de små församlingarna Torslanda och Öckerö. Det är svårt att se vad medlemmar av denna framträdande släkt skulle ha för anknytning dit, annat än en rent släktmässig sådan.

Vid ett tillfälle 1706 21/2 står det i födelseboken i stället för Anna Christensdotter "Anna Vtfal", dock utan något meddelande om familjetillhörighet. Då var hon fadder för skepparen Hindrich Larssons och hans hustru Anna Larsdotters barn. Någon annan anknytning till släkten Utfall hade inte denna familj, än att Anna Utfalls dotter var gift med Hindrich Larssons kusinbarn (om mitt resonemang är rätt). Nu var det ju så att även rådmannen Jacob Utfall i Göteborg hade en dotter Anna (se nedan), men det är mindre troligt att hon skulle ha varit bärerska till dopet av ett barn i Torslanda utan släktanknytning. Dessutom skrivs denna Anna mest "*mad*". Anna Utfall". Även om det var denna som åsyftas i födelseboken 1706, blir ju stödet inte mindre än det Carl Utfalls fadderskap nedan utgör.

En viktig pusselbit är alltså även det faktum att "mons. Carl Utfall" 1710 3/9 var fadder för ett barn till Anna Christensdotter Utfalls (ovan)

dotter. Carl Utfall och denna dotter var kusiner enligt resonemanget ovan. Till sist har vi en anteckning om gåvomedel till Öckerö kyrka 1723 (utan datum), då "Commendeuren wälb. Hr Peter von Udfall med sin kär älskeliga fru" skänkte 8 daler silvermynt, mer än alla övriga sju givare tillsammans det året. Anna Utfalls dotter bodde på Öckerö, och svärsonen hade varit underlöjtnant på amiralitetet där Peter von Utfall var kommandör. Att även hustrun var inkluderad som gåvogivare betyder att det inte var i tjänsten han gav pengarna. Det var annars inte ovanligt att en skeppare med sin besättning gav en gemensam gåva.

Något som kan styrka sambandet mellan prästhustrun i Torslanda och släkten Utfall är namnskicket. Ett barn, som vi aldrig lär få veta namnet på, begravdes i Kungälv 1690 24/1. Gissningsvis var det Helena eller Lars.

Övriga barn:

- 1) Catharina/Karin/Kajsa, född 1687 1/7 (enligt dödboken)
- 2) Anna Elisabeth/Anna/Anna Liskan, född cirka 1688 (enligt dödboken). Skrev själv Anna Lisa, och var den dotter som nämns ovan
- 3) Helena, född cirka 1690 (gissning; gifte sig sist och var nog yngsta system)
- 4) Lars, född 1692 30/12
- 5) Christian, född 1696 10/5.

Catharina blev gift med faderns senare efterträdare i Torslanda Lars Lachonius, och Anna Lisa med amiralitetsunderofficern Per Nordtman på Öckerö. Helena gifte sig i Torslanda med brodern till Catharinas man, Jacob Lachonius. Hur det gick för henne fann jag i Olga Dahls arbete om Göteborgs tomter. På tomt 10:16 intill Johan Collin (se avsnittet om Marichen) nämns Jacob Lachonius 1720-33. Hans hustru Helena Böcker begravdes i domkyrkoförsamlingen 1733 ¼ (tyvärr utan åldersangivelse). De hade minst två barn, de som begravdes 1724 och 1730. Jacob var enrollerad matros 1725, men 1731 sökte han klockartjänsten i Enslöv. (System Elisabeth Lachonia var f.ö. gift med Claudius Backe – om denne se under Lena/Helena.) Lars blev officer vid amiralitetet (äntergastregementet). Han var med på fregatten Friedrich 1717 som underofficer (medelstyrman), samtidigt som Per Jacobsson Nordtman. Lars blev gift och bosatt i Kärr i Torslanda socken till sin förtidiga död. Han fick två döttrar. Christian tjänstgjorde som präst vid amiralitetet 1729-40 och blev stamfader till

de på manssidan enda överlevande grenarna av släkten Böcker, bl.a. i Finland. Denna gren har utretts av Jan-Yngve Linderhav.

Det bör med hjälp av ovanstående gå att med säkerhet säga att Anna Christensdotter i Torslanda var dotter till kyrkoherden i Hjärtum, Christen Jacobsson.

Att resonemanget och slutsatsen är riktiga, fick jag till slut bevis på i Kungälvs domböcker 1715. Det är två mål som kan sättas ihop: 21/3 talas det om inlösning av "sal. Anna Uthfals" arvingars gård för skuld. Färgaren J. P. Dropp (!) hade köpt den och lånat av hospitalsmedel.

Gården var pantsatt. Samma år 25/4 heter det så att Dropp hade fått fasta på gården, tillhandlad av "sal. hr. Pehr Larsons" arvingar. Att Per Larsson Böcker kom från Kungälv blir dessutom i samma domböcker helt tydligt. År 1700 16/2: "Pastoren hr. Pehr Larson lätt genom sin brodher Borgaren Hans Larson uppbuda sin gårdh till köp 1. gångh".

Ytterligare uppgifter om Anna Utfall, maken Per Larsson Böcker och förbindelserna med släkten Nordtman genom dottern Anna Lischen kan inhämtas från min bok "Havet var vårt liv".

Anna II/Annika

(uppgifterna ej fullständiga här men finns hos Boris Örnhall och mig)

Nämnd som gift i Jordbron, Upphärad sn, från åtminstone 1688 25/6 (då som fadder, Upphärad C:1). Kallas någon gång Anna, men oftast Annika. Det är naturligtvis omöjligt att veta vad hon var döpt till, men det var mest sannolikt Anna, då faderns första hustru hette så. Formen Annika, som ursprungligen är tysk, kan då ha varit ett smeknamn i enlighet med några andra syskons namn, som modern med holländskt påbrå verkar ha varit upphov till.

Bör ha gift sig i Hjärtum kyrka och i så fall före 1686, då kyrkböckerna där börjar. Maken Lars Andersson Lundgren var länsman i Flundre härad, Älvsborgs län. Han var son till löjtnant Anders Anundsson i Krattorp, Upphärad sn, och hans hustru Ella Evensdotter. Anders Anundsson fick barn från 1658, var löjtnant åtminstone från 1676 och var död före 1696. Anna död 1742 14/1 (Upphärad) utan åldersangivelse.

Barn:

- 1) Catharina/Karin/Kajsa, född före 1688 och nämnd som ogift hemma från åtminstone 1698 13/12 (fadder, Ale-Skövde C:1) till minst 1709 8/4 (fadder, Upphärad C:1), gift Rudberg

- 2) Christian, född 1688 22/2, ej senare omnämnd
- 3) Ella/Ellika, född 1690 18/2, nämnd som ogift hemma åtminstone 1708 26/1-1715 18/12 (fadder, Upphärad C:1), gift Carlgren
- 4) Bengt, född 1692 24/3, i övrigt endast nämnd 1713 27/1 (fadder, Ale-Skövde C:1)
- 5) Elsa, född 1694 6/5, nämnd som ogift hemma åtminstone 1712 20/7-1715 18/12 (Upphärad C:1), gift Ekelund (faderns efterträdare som länsman)
- 6) Lena/Helena, född 1696 18/8, nämnd som ogift hemma åtminstone 1703 14/12 (fadder blott 7 år gammal, Ale-Skövde C:1) samt 1718 25/7-1727 28/3 (Upphärad C:1)
- 7) Annika, född 1700 5/5, nämnd som ogift hemma åtminstone 1719 5/5-1725 13/8 (Upphärad C:1), gift Dusett
- 8) Joakim, född 1705 27/1, möjligen nämnd 1731 26/3 som fadder (Upphärad C:1). Se i övrigt ovan
- 9) *Maria/Maricken, född 1711 28/5 ("Maria"), död 1714 6/4 ("Maricken")*

Jacob

(Om honom och hans ättlingar tar jag inte med allt, då det redan är skrivet så mycket om dem. Jag har velat ta med samtliga barn och några uppgifter som inte är så vanligt förekommande i tryckt litteratur. Hur det kom sig att prästsonen blev hattmakare och sedan medlem av toppskiktet i Göteborg är intressant att fundera på. Var han utbildade sig är inte känt, och exakt när han kom till den stora staden vet ingen. Han bör ha varit en yngling på inte mycket mer än 20 år då. Vi får nöja oss med att studera "härddata".)

Född 1648 eller 1649 i Kungälv. Fadern då rektor ("skolmästare"). Ett barn till denne föddes bevisligen 1648 (kungligt benådningssbrev 1648 27/8 angående ett barn som fötts (sannolikt strax innan), efter att ha avlats med fästmon

före vigseln. Åldersuppgiften vid dödsfallet säger 1649 (Göteborgs Christine sfs 1709 5/9, 60 år), men kan ju vara ungefärlig som så ofta vid den tiden. Minst två barn föddes i detta faderns gifte, varför det är omöjligt att veta om det var

Jacob som föddes 1648, eller system. Gift 1675 8/8 i Göteborg (Christine sfs). Sägdes då vara "hatstofierer". Hattstofferare är detsamma som hattmakare. Bodde först hos svärmmodern i rote 5. Senare handelsman, skeppsredare, rådman och bankokommissarie. Han ägde en masthamn (Gbg RR 1713 30/4). Angående några av hans skepp se min artikel "Ett stormigt 300-årsminne". Ägde bl.a. en såg i Hjærtum (Torpe härads dombok 1698 30/5). Köpte strax efter år 1700 godset Nortagene på Hisingen. Efter några få år (1708) såldes gården igen. Intressant är att denna gård tidigare ägdes av den här förut nämnde och i slakten Utfall ingifte Per Nordtmans på Öckerö farfader, slottsfogden på Bohus och ridefogden över Hisingen, Rasmus Jönsson. (Per var gift med Jacobs systerdotter.) Jacob blev sjuklig 1707, samma år som hustrun avled. Han var ibland frånvarande från rätten och det nämns att han en gång var på en surbrunnstur. Han drabbades också av "passion", vilket kunde betyda njursten.

Hustrun Maria Kuyl var dotter till amiralitetskaptenen Wilhelm Jansson Kuyl (son till Jan Jacobsen Kuyl och hans hustru Helena) och hans hustru Maria te Letter (gifta 1655 1/7). Dessa hade en son Johan, vilken var kapten vid amiralitetet och deltog i upprustningen av Göteborgs sjöförsvaret. Bl.a. gjorde han insatser under byggandet av Nya varvet. Han adlades 1693 Kuylenstierna. En son till Wilhelm och Maria te Letter dog i Göteborg 1656 23/3. Wilhelm avled 1670 och begravdes 23/9 i Göteborg. Maria te Letter som var född 1634 kom från Middelburg i Holland (Elgenstierna). Hennes far kan ha flyttat till Sverige, då en Hindrich Letter avled i Göteborg 1678, 73 år gammal (Christine sfs). Wilhelm och Maria hade nämligen en son Hindrich, vilken var kapten i venetiansk och sedan turkisk tjänst. Han blev kvar där under namnet Ali Pascha och gjorde bl.a. insatser för svenskar under Karl XII, vilka hamnade i fångenskap i Turkiet. En syster kan ha varit Catlina de Letter, som gifte sig 1663 (Christine sfs). Maria Kuyl dog i Göteborg 1707 1/12, 50 år gammal.

Barn (alla i Christine sfs, där även faddrarna anges, de kursiverade är de som inte brukar nämnas i släktöversikter i litteraturen):

- 1) *Anna*, född 1676, döpt 17/5, gift med Andersson och Simon
- 2) Wilhelm, född 1677, döpt 26/11, död ogift
- 3) *Christian*, född 1678, döpt 30/11, död 1679, begravnen 23/4
- 4) Christian, född 1680, döpt 27/3, död ogift
- 5) Johannes (födelseboken)/Johan, född 1681, döpt 9/4, gift med Göthenstierna

- 6) *Maria*, född 1683, döpt 3/1, död 1684, begravnen 2/3
- 7) Jacob, född 1684, döpt 20/12, gift med von Gerdes
- 8) Petrus (födelseboken)/Peter, född 1686, döpt 24/2, gift med Åkesson, Dittmer, Rambeau och Linde
- 9) *Maria/Maja*, född 1688, döpt 16/5, gift med Ehrlich
- 10) Helena Catharina, född 1689, döpt 20/7, gift med Gathenhielm
- 11) Carolus (födelseboken)/Carl, född 1692, döpt 7/3, gift med von Essen

Dottern Anna gifte sig 1694 17/7 med "hr Diedrich Andersson". Han var handelsman, kommen från Västervik. Där hade han brodern Hans Andersson (Gbg RR 1697 13/4) och hade fått burskap 1693 10/4. När han gifte sig och skulle bli kvar i Göteborg måste han säga upp det och söka nytt där. Didrik Andersson levde ännu i slutet av 1701 (Gbg RR), men var död 1702 22/9, då änkan tog upp något om arvet i rätten. Didrik hade det inte lätt. Han förlorade allt genom "uppbringningar och sjöskador". Ändå hade han fått benådning av K. Maj:t 1693 29/3 som oskyldig till olyckorna. Änkan betecknas som medellös 1706 17/9. Tillsammans fick de dottern Catharina som senare kom att gifte sig i Göteborg (ej med i Christine sfs vigselbok från 1726). Två barn begravdes 1700 23/3 och 30/11. Anna gifte om sig med kapten Johan Simon, bördig från Frankrike, oklart när. Han nämns i Göteborg redan 1675 (RR). Enligt en uppgift i RR 1713 30/3 hade Johan rest till Frankrike 1708 och dött där. Anna skall ha begivit sig till Dunkerque i personliga angelägenheter 1710 3/11 (Gbg RR). Hon hade då med sig dottern "Annatie Simons". Det är alltså fel som påstås att det äktenskapet var barnlöst. År 1712 17/3 begärde hon i RR attest om dotterns födelse, som alltså ägt rum flera år tidigare. Anna Simon ("Simoen") nämns sedan ibland som fadder, t.ex. 1732 21/3 för kapten Petter von Utfalls son Jacob. Mor och dotter bodde tydligen i Göteborg, då Anna avled där 1758 4/3 (Christine sfs).

Maria gifte sig 1712 9/7 med ryttmästare Christoph Ehrlich. Var dessa kom att bosätta sig är oklart. De har inte återfunnits i de av Christine kyrkas böcker som jag har haft tillgång till.

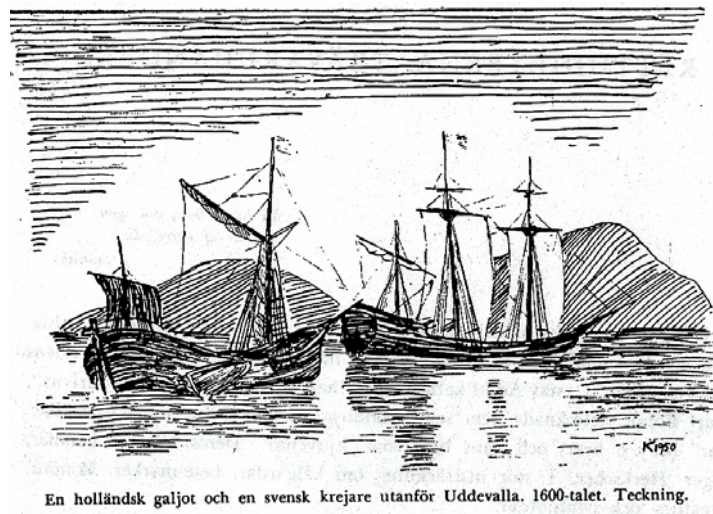
Helena Catharina kan ha kallats Lena Utfall. År 1709 nämns en kvinna med detta namn som fadder i Göteborgs garnisons födelsebok. Jag kan inte se någon annan som det skulle kunna vara. Hon gifte sig 1711 18/1 med Christen Gathe. Han beskrivs i biografierna som en man med ett hetsigt och obändigt lynne, som ofta stötte sig med folk men i strid var en brav (modig) och behjärtad officer. Vid enrulleringen 1704 13/8 förde han skeppet Korndragaren ("Chresten Andersson på Gathan") med en styrman och sex

besättningsmän. Senare kom han att själv äga en anseelig flotta. Han var vid giftermålet löjtnant men senare kommandör och blev adlad Gathenhielm. Familjen bodde inne i Göteborg och skrivs 1715 (taxeringslängden) i femte roten, på nummer 57, som kapten Christen Gathe med dräng, piga och amma. Fastigheten var värd 4.000 och det lösa 6.000 (säkerligen mest skepp) daler silvermynt. Brodern Lars bodde på nummer 45, men ägde mindre än hälften mot Christen. Efter hans död 1722 5/3 (begravning 9/3 med likpredikan) gifte hon om sig 1724 27/12 med assessorn Ernst Fredric von Döbeln (1701-66) och blev bosatt på säteriet Björkholm i Veddiges sn, Hallands län. Denna vigsel finns inte noterad i Christine sfs.

Barn i första giftet (alla säkerligen födda i Göteborg, dock utan att ha noterats i födelseboken (Christine sfs)):

- 1) Anders, född 1714 15/3, död ogift 1735 10/7, arklimästare vid Göteborgs amiralitet
- 2) Jacobina Maria, född 1715, säkerligen död 1717 (av kopporna), begravnen 17/8
- 3) Christina Beata, född 1716, död ogift
- 4) Jacobina Maria, född 1717 5/11, gift Tauenberg och Rystedt
- 5) Helena Beata, född 1718 25/12, gift Jernsköld
- 6) Carl Fredrik, född 1719, död 1721, begravnen 19/9
- 7) Wilhelm, född 1721 21/9, död ogift 1758 19/11 i Karlskrona, men begravnen 24/11 i Göteborg, arklimästare och konstapel vid Göteborgs amiralitet, senare löjtnant vid Karlskrona amiralitet

Två dödfödda barn har också noterats. Grunduppgifterna om barnen via Elgenstierna (den om kopporna 1717 framgår av Christine sfs dödbok). Födelseboken har gått igenom, men inga av barnens dop har noterats där. Eftersom man enligt denna källa använde sig av "amiralitetspastorn" vid begravningen 1717 och "den svenske pastorn" (troligen avseende samma person, nämligen Bengt Linderoth som tjänstgjorde 1717-29) 1721 och 1722, kan man anta att denne och hans företrädare även fick förrätta dopen. Frågan är varför vissa barn i publicerade biografier står med exakt datum och andra bara med år. Kanske barnen nämns i någon bouppteckning efter föräldrarna? Dock brukade man där inte ange dödfödda barn. Kan det finnas sådana uppgifter i de källor Elgenstierna använt?

En holländsk galjot och en svensk kreggess utanför Uddevalla. 1600-talet. Teckning.

Utfall med oklart samband

Sven Utfall i Uddevalla

I Uddevalla dog år 1724 en Sven Utfall (och blev begravnen 4/6). Hans patronymikon sägs då vara Jonsson. Änkan Karin Olofsdotter bodde kvar och dog 1736 21/5 i 70 års ålder. Sven och hustrun nämns som fadder vid dop i Uddevalla från 1718 4/10 till 1723 11/11. De hade gift sig i Uddevalla 1711 28/5, han ungar, hon piga. Ätminstone Karin hade då uppnått en mogen ålder (45-årsåldern), varför det inte är så konstigt att inga barn noterats i födelseboken.

Sven var med stor säkerhet broder till Per Utfall i Uddevalla (se nedan). Per var också son till en Jon, och det var enbart vid dop av Pers barn som Sven och hans hustru var faddrar. Ett av Pers barn hette dessutom Sven. En källa meddelar om Per att han var född i Uddevalla (se nedan), varför vi därigenom kan säga att även Sven bör ha fötts där. Denna släktgren är inte tillräckligt utforskad ännu, varför det inte går att identifiera någon fader till Sven och Per. Om Sven var jämnårig med hustrun och då Per säkerligen var född 1688-90 kan man anta att

Sven var äldre än Per. Vad han sysslade med säger källorna inget om.

De här nämnda personerna utgör en avgränsad släktgren. Sven och Per var av allmoges och hade inga fadderförbindelser med den andra grenen. Namnskicket var också helt annorlunda. Några fler Utfall verkar dock inte ha funnits än dem som utgick från Christen Jacobsson och Jon. Frågan är om de tillhörde en och samma släkt. Troligen gjorde de det, men det är svårt att se hur långt tillbaka grenarna gick ihop. En tanke jag nyligen fick är att Jon kanske var det föräktenskapliga barnet till Christen Jacobsson som föddes 1648. Aldern kan stämma. Dessutom kan det stämma med att Jon aldrig blev helt erkänd, annat än att avkomlingarna fick bära namnet Utfall. En viss likhet föreligger i så fall med Jacob Rasmusson på Öckerö, vilken föddes före äktenskapet och sedermera fick upprättelse genom att fadern erkände honom till namnet, dock utan att få ut något mera påtagligt arv.

Per Utfall i Uddevalla

Per Jonsson Utfall dog i Uddevalla 1746 18/5. Han skall då ha varit 56 år gammal, alltså född cirka 1690. Detta årtal är i god överensstämmelse med det beräknade enligt nedan (1688). Han var gift med Maria Olofsdotter, som överlevde honom och dog som änka 1762 12/4, 71 år gammal ("änkan Maria Uthfall"). Vid dop av barnen 1720 och 1723 kallas Pers hustru Maria Andersdotter, men det får betraktas som felskrivning, då hon i övrigt (både före och efter, samt i olika källor) kallas Olofsdotter. Familjen var skriven i tredje roten, åtminstone 1724-1729.

Barn:

- 1) Jonas, född 1718 3/10, nådde vuxen ålder, men var nog död före fadern (se nedan)
- 2) Ingeborg, född 1720 22/8, död 1724 27/12
- 3) Börge, född 1722 10/11, överlevde fadern, men vidare öden okända
- 4) Sven, född 1725 15/12, död 1730 6/12
- 5) Ingeborg, född 1728 3/11, död 1730 27/12

Vad arbetade Per med? Om detta får vi detaljerade upplysningar genom kyrkboken och enrolleringsuppgifterna. I den förstnämnda

kallas han månadstjänare från 1725 till sin död. I rullan 1727 meddelas att han antagits som båtsman i Uddevalla 1712 15/2, 24 år gammal. Namnet skrevs då (liksom senare i denna källa) "Petter Johansson Uthfall", och åldern angavs till 40 år. År 1740 hade han avancerat till konstapel med nummer 251 vid Bohusläns första enrolleringskompani. Han sades då vara 52 år och född i Uddevalla, ha sin hemvist där, samt vara befaren efter 28 års tjänst. Till sist meddelas 1746 att han (nu med nummer 236) var arklimestare (underofficersgraderna konstapel och arklimestare var olika benämningar på samma syssla) och välbefaren men gammal och orkeslös, varför han fick avsked.

Bouppteckningen efter Per Jonsson Utfall finns bevarad och är daterad 1746 5/8. Vi kan där läsa att han var arklimestare och att änkan hette Maria Olofsdotter. Familjen ägde ett hus på rådman Lidbergs arvingars tomt. Överlevande barn var sönerna Jonas och Börge. Denna bouppteckning binder samman kyrkboken och enrolleringsuppgifterna så att det blir helt säkert att det rör sig om samma person. Däremot kan man undra vem skepparen Petter Uddewall var, vilken i taxeringslängden 1715 sades vara bosatt i Göteborgs andra rote, nummer 95. Men det

kan vara helt skilda namn och personerna utan släktskap.

Vad det blev av Börge var för mig länge okänt. Men genom Dahls Göteborgs tomter kom många detaljer om detta fram (8:54 och 10:18). Börge Utfall var ostindiefarare och senare kofferdikapten. Han nämns i Göteborg 1750-1770 och var gift två gånger. Andra hustru hette Dorotea Lidbom och nämns 1766-67, men även 1770. Då (30/5, Göteborgs domkapitel) ansökte hon om skilsmässa från Börge som varit borta (avviken) i fyra och ett halvt år. Han står då som högbåtsman och skeppare i Kungälv. Dorotea visste inte om han levde eller var död, och måste ha formaliteterna avklarade inför ett nytt giftermål (med kämnären Daniel Serenius). Börges och Doroteas son Nicolaus föddes 1762. Han nämns hemma 1785 som ostindiska

jungmannen Nils Udwall. Dorotea dog efter 1800.

Jonas gick i faderns fotspår. Det bör nämligen inte råda något tvivel om att det var han som åsyftades, när rullan 1737 anger att nummer 299 Jon Pettersson Uddwall, född i Uddevalla och med hemvist där, hade antagits som båtsman tre år tidigare i en ålder av 18 år. Han gick olovligen till sjöss 1738, och då han ännu 1746 (med nummer 270) inte hade hörts av, och dessutom berättades vara död, avskrevs han. Rullorna för 1746 upprättades i mars, varför det är lite egendomligt att han sades vara i livet i augusti vid faderns bouppteckning. Kanske man i familjen ändå hoppades att han levde och inte räknade honom som officiellt död.

- o -

Förkortningar:

GLA: Göteborgs landsarkiv, Gbg RR: Göteborgs rådhusrätt, SBL: Svenskt biografiskt lexikon, sfs: stadsförsamling, sn: socken

Tryckt litteratur och internetdatabaser:

Anrep: *Svenska adelns ättartaflor*. 1858-64.
Berg, W. *Genealogiska anteckningar om Göteborgssläkter*. GLA.
Berlin, R. *Taxeringslängden år 1715 för Göteborg och Bohuslän*. hem.passagen.se/roberl/TAX.HTM
Börjesson, H. *Biografiska anteckningar om örlogsflottans officerare 1700-1799*. 1942.
Dahl, O. *Göteborgs tomtägare 1637-1807*. <http://www.gbgtomter.se>
Dahl, O. *Uddevalla-släkten Bäck under 16- och 1700-talen*. Släkt och hävd 3 1967.
Elgenstierna, G. *Den introducerade svenska adelns ättartavlor*. 1925-1936.
Försvarstaben. *Göteborgs eskader och örlogsstation 1523-1870*. Göteborg 1949.
Grape, E. *Postkontor och postmästare*. Stockholm 1951.
Hollman, E. *Flundre härad*. Trollhättan 1938.
Karlsson, H. *Ett stormigt 300-årsminne*. ÖÖSF medlemstidning 1 2007.
Karlsson, H. *Havet var vårt liv*. Uddevalla 1995.
Kristiansson, S. *Uddevalla stads historia*. Uddevalla 1951-56.
Linderhav, J.-Y. *Tillfällighetsfynd. Petrus Elias Böcker*. ÖÖSF medlemstidning 2 2005.
von Linné, C. *Carl Linnaei Västgöta-resa 1746*. 1747.
Nilsson, B. *Hemsida om maritim historia*. members.tripod.com/Bengt_Nilsson/
Riksarkivet. *Svenskt biografiskt lexikon*. 1917-
Skarback, S. *Flera böcker om Göteborg, här ej specificerade*. 1990-talet.
Skarstedt, C. W. *Göteborgs stifts herdaminne*. Lund 1885.
Skarstedt, C. W. *Uddevalla kyrko- och skolminne*. Lund 1888.
Svenungsson, L. M. *Hjärtum-Västerlanda. En häradshistorik*. 1960.
Ångermärk, W. *Register över kyrkböcker i Uddevalla*. www.angermark.se
Oedman, J. *Chorographia Bahusiensis*. Stockholm 1746.
Örnhall, Boris. *Hemsida*. www.ornhall.se

Henrik Karlsson
henrikka@telia.com
Mars 2005 och augusti 2009

Bilaga A

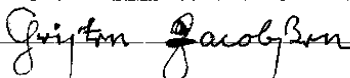
Koncept til norske tegnelser vedrørende Bahuslen 1648-58 (film M 45249)

Fol. 73:

StorMecthigste høyborne förste wor
allernadigste herre och konning,

Jeg Eders Kong. Mayestatis fatthige Ja wlychssalige Ringe Skolethienere wdi KongElffs Skole, Ehr geraden wdi allssomstörste wlyche, att ieg haffwer mig forseeett baade imod Gud och hans Kong: Mayeht:, I det ieg aff kiöds och Blods ssaa och min wngdoms Skröbelighed haffwer forseeet mig imod det 6 Bud, dog med min troloffwede festemöe, ssaa hun effter woris Copulation ehr kommen nogle wger for thilig med hindes foster, hwilchet mig höyligen angrer och fortryder; haffwer ssiden den thid daglig wed bön och paakaldelse bedet Gud om forladelse, och nydt hans hellige Legem och Blod, thill minne ssynders forladelse: Och effterssom ieg fatthige Personn, effter Ordinantzten, schulle endtholde mig fraa kirche och scholethieneste paa thou aars thid, och ieg iche haffwer nogen liffs middell, mig min hustrue och börn, i midler thid, med at opholde; Indflyer ieg derfoer nu thill eders Kong: May: nade och mischund, hans mayeht: wille mildeligen anssee min forseeelse, och iche wdi strengeste made med mig fattige mand lade handle; den allmechtige Gud ssom lönnner alle Barmhierthigheds gierningh, schall ieg daglig bede, hand will beware hans Kong: Mayeht: wdi it Lychssaligt Regimenthe, Gud thill aerre, och hans Mayeht: thill thimelig och aewig wellstand; Amen.

Eders Mayehtatis wnderdanigste
Ringe thienere

mpp

Er dette min wnderdannigste erklering paa denne Supplicantes wnderdannigste Supplication, at samme Supplicant, Ehr SchoelleMestere wdi Kongelf, Och hafuer forseet Sig, Med sin da trolofuede och nu Egtte hustrue, Saa hun med Sit foester er kommen nagen Wgger for tillig. Huad ellers hans persohn anbelanger da er hand föed her wdi Norrige wdi Oddewaldtz bye, Och gifuer baade Presten och Öfrigheden Borgemester och Raad der wdi Byen, hannom it megit got Schudtzmaal, Saa at Schoellen wdi langsommelig tid, iche hafr werrid Saa goed, Som den wdi hans tid hafuer werrid, Och ellers wdi Sit Lif och lefuit hafr hand schieked Sig wel, Och hafr fra Professorerne wdi Kiöbenhaffn sin Attestatz och Demission

hans Kong. May.tt
1648 ad 27/8

Bilaga B

Västra Hisings härads dombok 1730
(Vintertinget 13/2 §13)

Handelsmannen Claes Lemmich mot båtsmannen Hans Olsson i Röd, Torslanda socken, vilken 1729 6/12 skrivit attest: På brigantinen St Michael hade Claes Lemmichs "antecessor matrimonii sal. Hr Capitein Ramdahl" blivitt borta. Hans Olsson förhyrdes 1724 i Norrköping av Ramdahl som matros till Amsterdam. Man tog i Norrköping in last av järn och tjära och gick genom Östersjön nedom Öland. I en storm förlorade man stor- och mesanmasterna med segel och allt vant och tackel och måste löpa in i Pillau och reparera. Man använde då eget järn som förvarades under däck ovanpå lasten.

Åter på resa, "då skieppet i flå wid Hollenska Wallen stödt och jempte alt folcket utom wittnet och kocken Claes Collin borta blifwit". (Så följer frågor om last och pengar mm.)

"Hwad Skiepsredskap, gods eller annat blifwit bärgat eller huru dermed tilgådt, säger wittnet sig så mycket mindre wetta, som han och Kocken Claes Collin kommo att sittja på stormasten och drifwa in igenom fly, hwarest dhe sedan fastnade på grund, och utaf folck som kommo roendes med en Scloop blefwo Bärgade, då dhe först kommo i land utj Staden Malkum i Frisland hwarest ingen Ransakning

skiedde eftersom wittnet och Kocken icke förstodo deras språk, men derifrån kommo dhe till Amsterdam med ett fartyg, som kallas läckter, och der blefwo dhe på stadshuset Examinerade, kunnandes sig icke påminna hwad månad det warit, som han då icke rächnat efter, men menar det warit 8 à 9 weckor från Juhl. Widare hade wittnet intet att påberätta...”

Kommentarer:

- 1) Claes Lemmich bodde vid den tiden i Göteborg (nämns bl.a. 1729 i tomtöreslängden med adress Kvarnbergsgatan 13. På nr 14 samma gata levde då skeppare Collins änka), men var född i Uddevalla. Claes gifte sig först 1716 16/5 i Uddevalla med (jungfru) Greta Sahlgren. Tydligt hade både hon och Ramdahl dött, innan Claes således gifte om sig med den senares änka.
- 2) Några protokoll från magistraten i Norrköping finns inte bevarade från den tiden, varför det inte går att kontrollera de uppgifter som borde funnits där om påmönstring på fartyg.
- 3) Hans Olsson är ett mysterium. Han försvann 1725 ur mantalslängderna, vilket skulle stämma med att han tog hyra i Norrköping. Kanske skrev han sig där. Detta skulle förklara att det här målet verkligen inte kom upp förrän sex år efter händelsen. Annars ligger det nära till hands att det var 1729 han tog hyra (en felskrivning, eller -läsning av 9 till 4). Enligt protokollet verkar det som om Hans var vittne vid tinget 1730. Dock finns en uppgift i bouppteckningen 1741 efter hans far Olof Jöransson om att Hans 13 år tidigare skulle ha dött under en utrikes sjöresa. Det är 1728 (möjligen 1727). Men så skulle man ju inte skriva om han var hemma på Hisingen igen 1730. Vi får lämna detta tills vidare.
- 4) Pillau ligger utanför Kaliningrad (då Königsberg) i den nu ryska enklaven mellan Litauen och Polen. Ett flå eller fly var ett grund vid vattenytan. Kallas nu också flu. Brigantin var enligt Landströms "Skeppet" ett tvåmastat fartyg med råsegel på fock- och gaffelsegel på stormasten. Här används dock stor- och mesanmast om de två masterna. Slupp var en slup, en öppen roddbåt, ofta med flera årpar. Läkt finns inte med i Landströms bok.
- 5) Claes Collin var säkerligen sonen med samma namn till skeppare Johan Collin och född 1701 i Uddevalla. Familjen flyttade mellan 1706 och 1710 till Göteborg. De var grannar till släktingen Claes Lemmich ovan.

Hur hamnade jag här? Del II

Insänt av Jörgen Struve

I mitt första brev beskrev jag hur jag började släktforska. Jag trodde att det skulle vara lättare än det är att forska. Nu har jag suttit framför datorn sen det första trevande försöket. Man blir så fascinerad av alla uppgifter som kommer fram. Men vad svårt det är att läsa vissa prästers skrivstilar! Dom skriver nästan värre än dagens doktorer, så man måste ju förstora ordentligt och sedan leta i andras namn för att se vilka bokstäver som stämmer in. Det är ju värre detektivarbete än Sherlock Holmes. Andra präster skriver ju så vackert att man nästan blir tårögd. Men nu till mitt arbete! Jag är uppe i ca 120 personer, inte så många kanske men ändå skapligt. Jag har fortfarande inte hittat kopplingen mellan oss och dom berömda Struvarna, för just nu så är jag i Norge och har hittat Isaaks far och mor. Dom är från Kristianstad i Norge. Men hur skall jag hitta denne fadern Henrich? Det finns ju hur många som helst! Det här med släktforskning har jag

märkt är väldigt avkopplande. Man sitter och letar och bläddrar i böckerna och behöver inte tänka på något särskilt. Men så plötsligt dyker det upp något intressant. Då vaknar man till och blir alert. Hittills har jag bara varit ute och letat personer, så nästa steg blir väl brottsregistret och dödsorsakerna om dom finns.

Jag fann antagligen en lustig koppling mellan våra släkter, för på pappas gammelfarmors sida fanns det en pojke som hette Hans Olof Westling. Prästen som döpte honom hette Bonnedahl i efternamn och på min mormors sida finns det en flicka som också hette Bonnedahl. Båda dessa släkter fanns i Sundsvall och de är födda 1850 och 1851. Apropå Westling så heter väl kronprinsessans fästman Westling och dom härstammar väl ifrån Sundsvallstrakten? Det är bara till att söka vidare även på det hållet och hoppas på tur.

Efterlysning!

Skulle väldigt gärna vilja ha fotografier och historier om dessa släktingar. Har förgäves försökt leta efter det en längre tid, utan nått resultat. Är mycket tacksam om någon har bilder att dela med sig av.

Vilka mina nu levande släktingar är, ja det vet jag inte mycket om. Tycker det skulle vara jätteroligt om någon gav sig till känna.

Hoppas nu nå ett litet resultat med denna efterlysning. Ring, e-posta eller skriv brev till mig, allt av intresse.

Min farfar:

Alf * Idor Alexandersson, byter år 1946 till namnet Ansborg
f. 1912 06 06 Hult, Hönö
d. 2003 11 19 Öckerö

Alfs föräldrar:

Olof August* Alexandersson
f. 1884 11 22 Hult, Hönö
d. 1928 11 15 Hult, Hönö

Gerda* Nickolina Karlsdotter
f. 1885 01 31 Röd, Hönö
d. 1968 01 06 Hult, Hönö

Min farmor:

Ragnhild* Sofia Cecilia Persson
f. 1913 09 06 Norgård, Öckerö
d. 2005 01 03 Norgård, Öckerö

Ragnhilds föräldrar:

Bernhard* Albert Persson
f. 1876 02 17 Norgård, Öckerö
d. 1967 03 15 Norgård, Öckerö

Selma* Adelina Svensson
f. 1879 04 16 Spekeröd
d. 1936 01 28 Norgård, Öckerö

Min farfars farfar:

Alexander Eriksson
f. 1842 11 01 Fotö
d.?

Farfars farmor:

Beata Christina Karlsdotter
f. 1845 11 11 Hult, Hönö
d. ?

Min farfars morfar:

Karl Edvard Johansson
f. 1861 03 15 Röd, Hönö
d. 1936 07 04 Röd, Hönö

Min farfars mormor:

Anna Lovisa* Nicklasdotter
f. 1852 09 15 Torsby
d. 1936 07 25 Röd, Hönö

Min farmors farfar:

Per Johannesson
f. 1839 03 22 Norgård, Öckerö
d. 1922 02 07 Öckerö

Min farmors farmor:

Charlotta Johanssesdotter-Böö
f. 1838 04 12 Sörgård, Öckerö
d. 1930 01 18 Norgård, Öckerö

Min morfar:

Torsten* George Arne Hermansson
f. 1913 02 12 Käringön
d. 1998 04 01 Röd, Hönö

Min mormor:

Rut* Linnea Isaksson
f. 1907 06 02 Karl Johans församling, Göteborg
d. 1985 05 15 Röd, Hönö

Carina Bäck
Kronhjortsvägen 3
471 60 MYGGENÄS
Tel. 0304-67 82 84
E-post: carina.back@telia.com

Glöm ej att skicka in bidrag till nästa tidning:

i redaktionen

Agneta Zackariasson: agneta@oosf.se

Claes-Göran Sörensson: claes@oosf.se